

TEZAUŢUL LITURGIC
5 DECEMBRIE

VIATA
SF. CUVIOS
SAVA
CEL SFINTIT

ROMAN, 1993

5 DECEMBRIE

VIATA SF. CUVIOS SAVA CEL SFINTIT

Pe când Teodosie cel Tânăr ținea sceptrul împărăției grecești și avea douăzeci și șapte de ani în împărăție, s-a născut Cuviosul Părintele nostru Sava în părțile Capadociei și în mitropolia Cezareei, într-un sat ce se numea Mutalasc. Acesta la început era neînsemnat, iar mai pe urmă, prin Sava, care s-a născut într-însul, s-a arătat mai slăvit decât Armatem, care a odrăslit pe dumnezeiescul proroc Samuil.

Părinții fericitului Sava se chemau Ioan și Sofia și erau de bun neam și binecredincioși; iar când era pruncul de cinci ani, s-au dus părinții lui în Alexandria, la slujba împărătească, pentru că Ioan era ostaș. Prin pronia lui Dumnezeu, Sava a rămas cu averea părinților la Eremia, fratele mamei sale. Și întrucât Eremia avea o femeie cu nărav rău și sfadnică, supărându-se copilul, s-a dus la Grigorie, fratele tatălui-său, care viețuia într-alt sat, ce se numea Scanda, pentru care pricină s-a ridicat vrajbă între unchii lui. Părinții lui zăbovind multă vreme în Alexandria, Eremia și cu Grigorie se certau între dânșii, căci fiecare dintr-înșii voia să-l

aibă la el, nu atât pentru că îl iubeau pe copil, pe cât că să fie părtaș avuției tatălui său. Iar fericitul copil, având înțelegere de bătrân și văzând gâlceava și sfada unchilor lui, s-a lepădat de toată averea părinților și mergând în mănăstirea lui Flavian, ce era departe de satul Mutalasc ca de douăzeci de stadii, a luat chipul îngeresc, fiind atunci abia de opt ani. Viețuind acolo, a învățat repede psaltirea și celelalte sfinte scripturi și sporea în fapte bune, luând aminte la rânduiala monahicească.

Nu după multă vreme împăcându-se între dânșii, unchii fericitului Sava au venit la dânsul în mănăstire și au început a-l răzvrăti, sfătuindu-l să iasă din acea sfântă ogradă și să-și ia femeie cu care să viețuiască în averea părintească. El, voind mai bine a fi lepădat în casa lui Dumnezeu decât a viețui în locașurile păcătoșilor și iubind mai mult viața monahicească decât cea mirenească, nu ascultă de unchii săi și sfatul lor cel înșelător îl lepăda, zicând: „Eu fug ca de un balaur de acei care îmi poruncesc a mă lepăda de calea lui Dumnezeu. Pentru că mă tem că nu cumva, cu vorba lor cea rea, să-mi strice obiceiurile mele bune și apoi să aduc asupra mea blestemul cu care blestemă prorocul pe cei care se dedau la îndărătnicii, despre care zice: Blestemați sunt cei ce se abat de la poruncile Tale”.

Cu aceste cuvinte izgonind de la dânsul pe unchii săi, care nimic n-au folosit, el se sârguia în mai mari nevoițe, cu ostenelile și înfrânările chinându-și trupul și robindu-l pe el duhului.

Deci, fiind biruit șarpele acela, care prin avere și însurătoare voia să-l scoată din sfântul lăcaș, ca din sălășluirea Raiului - s-a apropiat alt ispititor, spre a ispiti pe sfânt, adică diavolul îmbuibării pântecelui. Căci fericitul, lucrând odinioară în grădina mănăstirii, a văzut un măr foarte frumos într-un pom, și fiind biruit de cuget, a rupt mărul acela, vrând a-l mânca mai înainte de vremea rânduită și de obișnuita binecuvântare. Dar, aducându-și aminte că în rai cu astfel de rod șarpele a adus spre păcat pe cel dintâi om, s-a oprit de a-l mânca și se osândește singur în sine zicând: Frumos și bun era la mâncare rodul cel ce a omorât pe Adam. Și, aruncând mărul la pământ, l-a călcat cu picioarele, calcând împreună cu dânsul și gândul său, iar mai vârtos zdrobind capul șarpelui lăcomiei de pânțece; apoi și-a pus însuși legământ să nu mai mănânce mere până la moartea sa. De atunci toată pofta și-o biruia prin înfrânare, mâncând și dormind puțin, pururea petrecând în osteneală; pentru că mâinile lui erau întinse ori spre rugăciune, ori la lucru. Măcar că era tânăr, dar îndată s-a făcut deopotrivă în fapte

bune cu toți părinții cei bătrâni, care se aflau în
acea mănăstire.

Odinioară s-a întâmplat unui frate, ce avea slujba
pităriei, că și-a udat hainele sale de ploaie și era
vreme de iarnă, când nu strălucea soarele. Deci,
neavând unde să-și usuce hainele, le-a băgat în
cuptorul de copt pâine, deasupra lemnului și le-a
uitat acolo. După puțin timp s-au adunat frații să
coacă pâine și au aprins lemnele în cuptor, neștiind
că pitarul își pusese într-însul hainele sale să se
usuce. Aprinzându-se lemnele foarte tare, și-a adus
aminte pitarul de hainele sale și se întristă mult.
Acolo era și fericitul Sava, care, văzând întristarea
fratelui, nu s-a temut și făcându-și semnul Sfintei
Cruci, a intrat în văpaia cuptorului. O, minune!
Precum altădată tinerii prin credință, nu s-au ars
în cuptorul Babilonului, așa și copilul Sava,
precum dragostea cea către frate, a ieșit din cuptor
nevătămat, aducând în mâinile sale hainele fratelui
nevătămate, asemenea și ale sale rămânând
nearse.

Această minune văzând-o frații, s-au înspăimântat
și zicea unul către altul: „Ce are să fie copilul
acesta în anii viitori, dacă s-a învrednicit de la
Dumnezeu cu un dar ca acesta, chiar din tinerețile
lui”.

A petrecut fericitul în acea mănăstire zece ani, mergând din putere în putere și din slavă în slavă. Apoi a vrut să se ducă la Ierusalim, să se închine Sfintelor Locuri, să cerceteze pe părinții care erau acolo, prin pustietățile cele de pîmprejur, să se folosească din vorbă cea împreună cu dînșii și să-și găsească acolo un loc spre sălășluire pustnicească. Deci, apropiindu-se de egumen, a cerut voie să-l elibereze pe el cu rugăciunea și cu binecuvântare spre sfânta cetate. Iar egumenul n-a vrut să-l lase, zicând: „Nu este bine, tânăr fiind, să umbli aiurea, ci mai de folos îți este să stai într-un loc”.

Dar Dumnezeu Care le rânduiește pe toate spre folos, a poruncit egumenului în vis să nu oprească pe Sava. „Dă-i drumul, zice, să-Mi slujească Mie în pustie”. Atunci chemând egumenul pe fericitul, i-a dat binecuvântare, și cu rugăciune l-a eliberat spre drumul său. Iar el, povățuit fiind de dreapta celui Preaînalt, a venit în Ierusalim în al optsprezecelea an al vârstei sale, la sfârșitul împărăției lui Marchian și a patriarhului Iuvenalie. Intrând în mănăstirea Sfântului Pasarion, în vreme de iarnă, l-a primit Elpidie arhimandritul și l-a dat unui bătrân capadocian, la care iernând gândea la viața pustnicească, pe care de mult cu mare dorință o râvnea. El, auzind de Eftimie cel Mare, care strălucea cu faptele cele bune și cu minunile în

pustia aceea dinspre părțile de răsărit ale Ierusalimului, a voit a-l vedea.

Deci, cerând binecuvântare de la întâistătătorul, a plecat și ajungând în lavra marelui Eftimie, a petrecut acolo câteva zile, așteptând vremea în care i-ar fi fost cu putință a vedea pe cel dorit; căci cuviosul nu venea totdeauna în sobor, ci numai o dată pe săptămână, sau de două ori, și la zile însemnate. Venind sâmbăta, Sava a văzut pe Cuviosul Eftimie ducându-se la biserică și a căzut înaintea lui, rugându-se cu osârdie să-l primească și pe el în lavra sa. Iar minunatul Eftimie, văzându-l așa tânăr, l-a trimis în mănăstirea cea mai din vale, care era făcută pentru noii începători, adică la fericitul Teoctist, poruncindu-i să poarte grijă de acel monah tânăr. Apoi a proorocit pentru dânsul, că în scurt timp, cu darul lui Hristos, va străluci în viața cea monahicească, mai mult decât mulți alții și că va fi propovăduitorul tuturor pustnicilor din Palestina și va ridica lavră mai mare decât toate lavrele din toate părțile acelea.

Sava, fiind primit în mănăstirea cea mai din vale, s-a dat pe sine cu totul lui Dumnezeu și săvârșea toate slujbele mănăstirii cu ascultare, fără cârtire, cu supunere smerită și întru osteneală cu osârdie, încât se minunau părinții de atâta iubire de osteneală și de obiceiul lui cel bun. Iar diavolul,

vrând să-i facă împiedicare, a născocit un astfel de lucru: era în mănăstirea aceea un frate de neam din Alexandria, cu numele Ioan. Acela, auzind de moartea părinților săi, i-a băgat vrăjmașul în mintea lui un gând netrebnic, ca să meargă și să rânduiască averea rămasă de la părinții săi. De aceea supăra pe egumenul Teoctist cu dese rugăminți, să-l lase să se ducă în Alexandria și cerea ca și pe Sava să-l lase să meargă împreună cu dânsul, să-i fie spre ajutor, ca unul care era puternic cu trupul și putea să-i slujească bine pe cale. Silit fiind Teoctist de rugămințile cele cu sânguință ale lui Ioan, i-a dat drumul să meargă în patria sa și l-a liberat împreună cu dânsul și pe Sava, după cererea lui; apoi s-au dus.

Ajungând ei în Alexandria și îngrijindu-se de averea ce rămăsese după cei morți, fericitul Sava a cunoscut pe părinții săi, Ioan și Sofia, care se întâmplaseră într-acea vreme acolo - pentru că tatăl său avea o dregătorie ostășească în Alexandria, din porunca împărătească. Atunci fericitul Sava începea a doua nevoie și de mai mare luptă, decât cea dintâi, pe care a avut-o când l-au chemat unchii lui din mănăstire în lume, pentru însurătoare. Pentru că mai mult îl sileau părinții lui, pe de o parte cu rugăminți și cu lacrimi, iar pe de altă parte cu cuvintele cele drăgăstoase și înșelătoare, ca să lepede hainele cele negre și să le

îmbrăce pe cele albe; apoi urmând vieții lor, să se facă ostaș în locul tatălui său.

Fericitul, pricepând că acea întâlnire și cunoștință cu părinții săi i s-a făcut prin meșteșugirea vrăjmașului, s-a împotrivit tare firii sale. Pentru că s-a lepădat de dragostea părintească și, trecând cu vederea rugămintea lor și lacrimile cele multe, s-a făcut ca un diamant tare, neclintit în bună hotărâre, răspunzând părinților: „Mă tem de Cel care a zis: Cel ce iubește pe tatăl său, sau pe maică să, mai mult decât pe Mine, nu este vrednic de Mine; și care nu-și va lua Crucea sa și nu va veni după Mine, nu este vrednic de Mine. Deci, cum vă voi cinsti pe voi mai mult decât pe Dumnezeu și viața voastră deșartă, mai mult decât Crucea, și ostășia voastră lumească, mai vârtos decât ostășia cea duhovnicească? Căci dacă împărații pământești, osândesc la chinuri pe ostașii care fug din cetele lor, cu atât mai mult Împăratul ceresc nu va cruța pe aceia, care, înscriindu-se în ostășia Lui mult mai cinstită, cad din ceata Lui cea aleasă”. La sfârșit, fericitul Sava a adăugat și aceasta: „Voi, dacă mă veți sili mai mult la aceasta, ca să mă lepăd de ostășia lui Hristos cea prea frumoasă, apoi mai mult, nu vă voi mai numi părinții mei”.

Ioan și Sofia, văzând inima fiului lor neînduplecată către dorința lor, au încetat de a-l mai supăra și cu mai multă tânguire l-au liberat, fără voia lor. Apoi l-au rugat să ia ceva din averea lor pentru trebuință, după aceea i-au dat patruzeci de galbeni, iar el nu voia să ia nimic; dar, ca să nu mâhnească prea tare pe părinții săi, a luat numai trei galbeni, însă și pe aceia, întorcându-se în mănăstire, i-a dat în mâna lui Teoctist, egumenul său.

Împlinind în acea mănăstire zece ani, cuviosul Teoctist s-a mutat la Domnul, iar după dânsul s-a ales cuviosul Marin, bărbat cu fapte bune, dar și acela săvârșindu-se după doi ani, a venit după dânsul Longhin, bărbat bun. Fericitul Sava împlinea într-acea vreme treizeci de ani de la nașterea sa. Atunci, apropiindu-se de egumenul Longhin l-a rugat ca, pentru viața cea fără tulburare, să-i dea voie să se închidă în peștera cea de lângă mănăstire, în partea dinspre miazăzi. Longhin a vestit prin scrisoare pe marele Eftimie. Acesta, având urechile sale pline de povestirile despre viața lui Sava cea fără prihană, despre postirea, rugăciunile, blândețea, smerenia și despre celelalte fapte bune ale lui plăcute lui Dumnezeu, a scris înapoi lui Loghin: „Să nu oprești pe Sava a se osteni precum voiește”.

Deci, i s-a poruncit la început fericitului să petreacă într-acea peșteră numai cinci zile în săptămâna; apoi, după cererea lui, cinci ani a fost liber a petrece într-însa. Iar viața lui în peșteră era așa: cinci zile postea, negustînd nimic, nici ieșind din peșteră. Lucrul lui era acolo împletirea de coșnițe, din care în fiecare zi împletea câte zece, iar în gură și în minte avea rugăciunea neîncetată către Dumnezeu. Sâmbăta, venea de dimineață din peșteră în mănăstire, aducând cu sine cincizeci de coșnițe. Când venea, se împărtășea cu soborniceasca rugăciune și, întărindu-și trupul cu hrană, iarăși intra în seara Duminicii în peșteră, ducând cu sine stâlpari de finic, cât putea să-i fie destule pentru împletirea a cincizeci de coșnițe.

Într-o osteneală și postire ca aceea, viețuind el în acea peșteră cinci ani, l-a luat cu sine marele Eftimie, la ostenelile cele pustnicești, ca pe un monah desăvârșit, care în anii săi cei tineri a ajuns la măsura părinților celor ce au îmbătrânit întru faptele cele bune, pentru care pricină marele Eftimie îl numea tânăr-bătrân. Căci, fiind tânăr cu trupul, avea ca un bătrân înțelepciune duhovnicească și viața curată.

Deci a ieșit împreună cu dânsul marele Eftimie din lavră, în a paisprezecea zi a lunii ianuarie, ducând împreună cu el și pe fericitul Dometian, în pustia

Ruva, vrând să petreacă acolo tot postul mare, până la Duminica Stâlparilor. Apoi a vrut odată bătrânul să treacă prin altă pustie ce era deasupra Mării Moarte, dinspre miazăzi, unde a venit împreună cu amândoi ucenicii săi, Dometian și Sava, în niște locuri fără apă. Fiind arșiță mare, fericitul Sava a ostenit și slăbind de sete a căzut, neputând a mai merge. Făcându-i-se milă de dânsul, marele Eftimie a căzut la rugăciune depărtându-se de dânsul ca de o aruncătură de piatră și se ruga, zicând: „Doamne, Dumnezeule, dă apă ca să se potolească setea aceluia frate care a slăbit”. Apoi, sculându-se de la rugăciune, a săpat în pământ de trei ori cu un lemnișor ce se întâmplase acolo și îndată a izvorât apă vie din care bând Sava s-a întărit. El de atunci a primit putere dumnezeiască de a răbda de sete prin pustie. Apoi, sosind Duminica Stâlparilor, s-au întors în lavră.

Trecând puțină vreme, Cuviosul și de Dumnezeu purtătorul părintele nostru Eftimie, s-a mutat la Domnul, luându-i locul ca patriarh în Ierusalim, Anastasie. Iar după mutarea Sfântului Eftimie și după săvârșirea altor părinți bătrâni ai acelei lavre, văzând Sava că se schimbă rânduielile mănăstirii, s-a dus în pustia ce este dinspre răsărit, împrejurul Iordanului, unde într-acea vreme

strălucea, ca o stea luminoasă, Cuviosul Gherasim, cu viața sa cea îmbunătățită.

Fericitul Sava era atunci de treizeci și cinci de ani de la nașterea sa, când s-a sălășluit în pustie singur, unde a fost ispitit de diavol, care, a ridicat asupra lui război. Odată, odihnindu-se sfântul după osteneală, la miezul nopții s-a închipuit diavolul în mulțime de șerpi și de scorpii, venind asupra lui spre a-l înfricoșa. Dar el îndată s-a sculat la rugăciune și era în buzele lui psalmul lui David care zice: Nu te vei teme de frica de noapte...; peste aspidă și vasilisc vei călca... . Acestea zicând el, îndată a pierit diavolul, cu toate înfricoșările lui.

După câteva zile iarăși s-a închipuit diavolul în chipul unui leu înfricoșat și s-a repezit la sfânt, vrând să-l sfâșie și, apropiindu-se, se dă înapoi; apoi iarăși se repezea și iarăși se dă înapoi. Iar cuviosul, văzând pornirea fiarei și mișcărilor ei, a zis: „Dacă ai îngăduință de la Dumnezeu a mă mânca, pentru ce te oprești? Iar de nu, pentru ce te ostenești în deșert? Căci te voi călca pe tine, leule, fiind înarmat cu puterea Hristosului meu!”. Atunci îndată diavolul, care se arătase în chip de fiară, a fugit cu rușine. Din acea vreme i-a supus Dumnezeu toate fiarele și balaurii, încât umbla prin mijlocul lor ca prin mijlocul oilor celor blânde.

Odată, umblând prin pustie, a întâmpinat patru saracini foarte flămânzi și slăbiți. Acelora poruncindu-le să stea, a scos din haina sa rădăcini înaintea lor, cu care și el singur se hrănea și care se chemau melagrii, precum și miez de trestie. Iar ei mâncând s-au întărit și au însemnat locul șederii lui, apoi s-au dus. După câteva zile au venit la dânsul, aducându-i pâine, brânză și dactile (un fel de fructe) dându-i mulțumire pentru facerea de bine, căci în zi de foamete i-a hrănit pe dânsii. Iar el, umilindu-se, a zis în sufletul său cu lacrimi: „O, amar suflete al meu! Acești oameni pentru o mică facere de bine, pe care le-am făcut-o odată, cât sunt de mulțumitori! Iar noi ce vom face? Primind întotdeauna darurile lui Dumnezeu cele negrăite, suntem nemulțumitori, viețuind în lene și în nepurtare de grijă, nici păzind sfintele Lui porunci”.

După această a venit la dânsul un monah cu numele Antie, iubitor de fapte bune, care mai înainte petrecuse multă vreme cu Cuviosul Teodosie. Acela, legându-se prin dragoste de fericitul Sava a început a viețui împreună cu dânsul. Odată au năvălit asupra lor agarenii, care au trimis pe unul înaintea lor ca să-i omoare. Iar cuvioșii părinți, rugându-se către Dumnezeu, îndată s-a deschis pământul și a înghițit pe acei agareni; apoi ceilalți agareni, văzând acea minune,

s-au temut și au fugit. După aceea fericitul Sava, prin tovarășul său Antie, s-a cunoscut cu Cuviosul Teodosie și mare dragoste s-a prins între ei.

Împlinindu-se al patrulea an al petrecerii Sfântului Sava în pustie și străbătând și alte locuri ale pustietății, s-a suit la un loc înalt, unde împărăteasa Evdochia, soția împăratului Teodosie cel Tânăr, s-a îndulcit de învățătura cea folositoare de suflet de la marele Eftimie. Acolo Sava petrecând toată noaptea în obișnuitele sale rugăciuni, i s-a arătat o vedenie. Era îngerul lui Dumnezeu prea strălucit, arătându-i o vale pe care curgea odată pârâul din Siloam către miazăzi, unde era o peșteră. Deci îi poruncea îngerul să locuiască în acea peșteră vestindu-l că Cel ce dă hrană dobitoacelor și puilor de corbi, care-L cheamă pe El, Acela îl va hrăni și pe dânsul în acea peșteră. Apoi, sfârșindu-se vedenia și făcându-se ziuă, s-a pogorât Sava din dealul acela și, fiind povățuit de Dumnezeu, a aflat peștera aceea pe care i-a arătat-o îngerul în vis și s-a sălășluit într-însa, fiind de patruzeci de ani de la nașterea sa. În acel an s-a mutat la Domnul, Anastasie, patriarhul Ierusalimului, lăsând după sine în scaun pe Martirie; iar Zinon, împăratul, omorând pe tiranul Vasilisc, și-a primit împărăția sa.

Peștera aceea în care s-a sălășluit Cuviosul Sava, avea suire la dânsa foarte grea. Pentru aceea a legat din peșteră o frânghie, pe care se pogora după apă la izvorul ce se numea Eptastom, ce era departe de peșteră ca la cinsprezece stadii. Viețuind cuviosul în peștera aceea, la început se hrănea cu buruienile ce creșteau prin jurul peșterii; iar Dumnezeu, care i-a poruncit să sălășluiască acolo, i-a trimis hrană prin oameni barbari, precum prin corbi lui Ilie proorocul, în Horât. După câțva timp, trecând patru saracini prin locul acela, au aflat peștera Cuviosului Sava și voiau să se suie la dânsul, dar nu puteau pentru greutatea urcușului. Fericitul, văzându-i pe dânsii de sus, a slobozit frânghia ca să se suie la el. Ei, intrând în peșteră n-au aflat la dânsul nimic și s-au minunat de viața și de obiceiul lui cel bun; apoi făcându-li-se milă, s-au sfătuit ca să aibă purtare de grijă pentru hrana lui. Deci veneau adeseori la dânsul și aduceau pâine, brânza, finice și alte mâncări. Cuviosul a petrecut în aceea peșteră cinci ani singur, vorbind numai cu Dumnezeu și cu rugăciunile cele neîncetate biruind pe vrăjmașii cei nevăzuți. Apoi a binevoit Dumnezeu a-i încredința sufletele multora și a-l face povățuitor și păstor al oilor celor cuvântătoare; căci după cinci ani de petrecere liniștită în acea peșteră, au început mulți a veni la dânsul din diferite locuri, vrând a viețui

lângă el; iar el primindu-i pe toți cu dragoste, dădea fiecăruia loc îndemânatic pentru nevoie. Apoi, zidindu-și chilii, viețuiau cu plăcere de Dumnezeu, privind la chipul vieții celei pline de fapte bune a Cuviosului Sava. Deci, s-au adunat la dânsul în puțină vreme, până la șaptezeci de frați, între care cei mai aleși erau aceștia: Ioan, care după aceea a fost egumen al lavrei celei noi, Iacov, care a zidit lângă Iordan lavra ce se numește Pirghion; Firmin și Severin, dintre care unul a alcătuit lavră în Malishe, iar celălalt a făcut o mănăstire în Varihe și Iulian, economul lavrei de la Iordan, care se cheamă Elcherava, și alți mulți bărbați sfinți, ale căror nume sunt scrise în cărțile vieții. Tuturor acelora le era egumen Cuviosul Sava.

Înmulțindu-se frații și făcându-se lavră pe deal, din partea dinspre miazănoapte a pârâului, cuviosul a zidit o biserică mică în vale, în mijlocul pârâului cel uscat. Când venea la dânsul cineva din cei sfințiți, îl rugă pe acela de săvârșea Sfânta Liturghie, el nevrând să primească hirotonia din smerenie, nici pe vreunul din frați nu voia să-l ridice la treapta preoției.

Fiind prin locul acela lipsă de apă, pentru că izvorul era departe de locul acela, sfântul s-a rugat într-o noapte, zicând: „Doamne, Dumnezeul

nostru, de este voia Ta să fie locuit în slava prea sfântului Tău nume locul acesta, caută spre noi, robii Tăi, și ne izvorăște apă spre potolirea setei noastre”. Astfel rugându-se, s-a auzit un glas din pârâu, unde căutând, fiind lună plină în noaptea aceia, a văzut un asin sălbatic săpând cu piciorul în pământ și, punându-și gura la locul cel săpat, a băut apă. Deci, îndată pogorându-se Cuviosul Sava la locul acela unde a văzut pe asinul cel sălbatic, a început a săpa; și săpând puțin a aflat apă multă și s-a făcut izvor curgând cu îndestulare, împlinind toată trebuința lavrei și neîmpuținându-se niciodată.

Într-o noapte, umblând el împrejurul pârâului și cântând psalmii lui David, i s-a arătat un stâlp de foc lângă surpătură, care era în partea râului dinspre apus, și a stat sfântul la rugăciune până la revărsatul zorilor. Apoi, luminându-se de ziuă, s-a dus la locul acela unde văzuse stâlpul și a aflat o peșteră mare și minunată în chipul bisericii, care era făcută de mina dumnezeiască iar nu omenească. Aceea avea intrarea largă dinspre miazăzi și lumină îndestulătoare de la soare. Deci, acea peșteră împodobind-o, a făcut-o biserică. Și a poruncit fraților ca în toate sâmbetele și Duminicile să se adune într-însa la cântare. Apoi și el s-a sălășluit aproape de acea biserică nefăcută de mână, zidindu-și chilie pe o piatră înaltă și a făcut

ușă tăinuită la biserică, prin care intrând, petrecea ziua și noaptea în rugăciune.

Înmulțindu-se mereu numărul fraților, încât s-au făcut până la o sută cincizeci și zidindu-se chilii de amândouă părțile râului, se înmulțea și slava Cuviosului Sava; și i se aducea lui mult aur de către iubitorii de Dumnezeu, pe care îl cheltuia la zidirea lavrei. Dar mai ales sfințitul patriarh Martirie al Ierusalimului avea mare dragoste către dânsul și foarte mult îl cinstea și-i trimitea cele de trebuință.

Ducându-se la Domnul Fericitul Martirie, întru al optulea an al patriarhiei sale, după dânsul luând scaunul Salustie, la patruzeci și opt de ani ai vieții Cuviosului Sava, s-au sculat din lavră niște răzvrățiți cu năravul și trupești cu cugetul, după cum se zice, neavând duh, care, mai dinainte făceau sfat nedrept asupra sfântului și în tot chipul îl necăjeau. Pentru că, adeseori prin mijlocul griului odrăslesc neghinele și prin mijlocul viei cresc rugi și chiar în ceata Apostolilor unul s-a făcut vânzător, iar la Elisei era ucenic Gheezi. Acei frați răzvrățiți, sau mai bine zis mincinoși, cugetând cele rele asupra sfântului, s-au dus în sfânta cetate la patriarh și l-au rugat să le dea egumen. Fiind întrebați din ce loc sunt, ei au răspuns: „Viețuim într-un pârâu în pustie”. Și

aceasta o ziceau, vrând să tăinu-iască numele fericitului Sava, că știau ei că numele lui este vestit și pomenirea lui era de toți iubită. Deci, fiind întrebați de multe ori și siliți de patriarh să spună de unde sunt, au spus chiar nevrând că sunt din pârâul ce se numește cu numele unui monah Sava. Atunci patriarhul a întrebat: „Dar unde este Sava?”. Iar ei, nerăspunzând la întrebare, au început al cleveti pe fericitul, zicând că este prost, neiscusit, și nu poate să povățuiască și să cârmuiască mulțimea de frați, dintr-o așa mare lavră, prin simplitatea și neștiința lui”. Apoi, la clevetire adăugau și acestea, zicând că nici el nu voiește să primească hirotonia și nici pe vreunul din frați nu-l lasă.

Așa clevetind pe dreptul înaintea patriarhului, s-a întâmplat că era acolo un bărbat cinstit și vrednic de pomenit, cu numele Chiric, preot al preaslăvitei biserici a Învierii lui Hristos și păzitorul lemnului Sfintei Cruci celui de viață făcător. Acela, auzind clevetirea lor, i-a întrebat: „Oare, voi ați primit pe Sava în locul acela sau el v-a primit pe voi?”. Iar ei au răspuns: „Sava ne-a primit pe noi”. Zis-a lor Chiric: „Dacă Sava a putut a vă aduna pe voi în acel loc pustiu, cu cât mai vârtos va fi vrednic, Dumnezeu ajutându-i, să vă povățuiască pe voi”. Iar ei neputând răspunde la aceasta au tăcut.

Patriarhul, amânând întrebarea până a două zi, îndată a trimis după Sfântul Sava, chemându-l cu cinste la sine, ca pentru un alt lucru. Venind fericitul, iar patriarhul nespunându-i nimic despre clevetitori, nici clevetitorilor zicându-le ceva, nici muștrându-i pe dânșii, îndată a hirotonisit pe Cuviosul Sava preot, chiar nevrând el. Deci sfințindu-l pe el, a zis către cei ce cleveteau asupra lui: „Iată aveți pe părintele vostru și egumenul lavrei pe care l-a ales Dumnezeu de sus, iar nu om”. Acestea zicând, a luat pe Sava și pe aceia și a mers în lavră și a sfințit biserica cea zidită de Dumnezeu și a binecuvântat toată lavra, învățând pe frați să se supună egumenului lor, fericitului Sava, iar după aceea s-a întors.

Când fericitul Sava avea cincizeci și trei de ani de la nașterea sa, fiind împărat Anastasie, după moartea lui Zinon, în acel an a venit la lavră un bărbat dumnezeiesc, împodobit cu daruri duhovnicești, fiind de neam armean, cu numele Ieremia, care avea doi ucenici, ale căror nume erau: Petru și Pavel. Deci, foarte s-a bucurat pentru dânșii fericitul Sava și le-a dat peștera aceea în care petrecuse el singur mai înainte când era în pârâu. Apoi le-a poruncit ca sâmbăta și Duminică să cânte pravila în biserica cea mică, pe limba armenească. Și așa, încetul cu încetul s-au înmulțit armenii în lavră. În aceeași vreme a venit în lavră și

cuviosul părintele nostru Ioan, care se numea Tăcutul, și care, fiind episcop al cetății Coloniei, a lăsat episcopia sa pentru Dumnezeu și tăinuindu-și dregătoria, se ostenea în lavră ca un monah simplu.

Cuviosul Sava - urmând Sfântului Eftimie cel Mare, care se obișnuise în toți anii a ieși în pustie în a paisprezecea zi a lunii ianuarie, de petrecea acolo tot sfântul și marele post; aceluia râvnind, Cuviosul Sava ieșea în aceeași lună ianuarie, dar nu în aceeași zi, căci aștepta a douăzecea zi ca să săvârșească în lavră pomenirea Sfântului marelui Eftimie. Iar după săvârșirea pomenirii, ieșea în pustie, fugind de petrecerea împreună cu oamenii, și apropiindu-se de Dumnezeu cu gândirea și cu rugăciunea, petrecea acolo până în sâmbăta Stâlparilor (Floriilor).

Într-un an, ieșind după obiceiul său din lavră în pustie și umblând împrejurul Mării Moarte, a văzut un ostrov (insulă) mic și pustiu. Acolo vrând a petrece zilele postului, s-a dus într-însul. Dar, prin zavistia diavolului fiind împiedicat, a căzut într-o groapă, din care ieșea ca dintr-un cuptor abur întunecat cu foc. Deci, i s-au ars fața, barba și alte părți ale trupului i s-au vătămat, încât s-a îmbolnăvit foarte greu.

Când s-a întors în lavră numai după glas îl cunoșteau frații, așa era de arsă fața lui. Și a bolit mult până când o putere dumnezeiască de sus, cercetându-l pe el, l-a tămăduit și i-a dat putere asupra duhurilor necurate. Dar barba lui n-a mai crescut cum a fost mai înainte, ci era mică și rară, ca să nu se mărească în deșert, împodobindu-se cu dânsa, iar el mulțumea lui Dumnezeu pentru aceasta.

În alt an a ieșit, după obicei, în pustie împreună cu ucenicul Agapit. Netrecând multe zile, Agapit, de osteneală și de foame, s-a culcat pe nisip și a adormit. Iar fericitul Sava, stând departe de dânsul și rugându-se, a venit un leu mare asupra lui Agapit care dormea și-l mirosea de la cap până la picioare. Fericitul Sava, văzând pe leu deasupra ucenicului care dormea, s-a temut să nu-l mănânce și îndată a făcut rugăciune cu sârguință către Dumnezeu, pentru ucenic, să fie păzit de fiară. Iar Dumnezeu, ascultând pe robul său, a astupat gura fiarei și n-a vătămat pe Agapit, ci, ca și cum ar fi fost lovit cu bici, a fugit în pustie. Fugind leul, a lovit cu coadă pe cel ce dormea și acela, deșteptându-se și văzându-l, s-a cutremurat și a alergat la părintele său. Iar el l-a învățat să nu se dea mult timp somnului, că nu cumva să fie mâncat de fiare și mai vârtos de cele nevăzute.

În alt an, umblând fericitul după obicei cu același ucenic prin pustia care era pe lângă Iordan spre miazănoapte, a aflat într-un munte o peșteră și într-însa un pustnic înainte-văzător. Făcând rugăciune amândoi și începând vorba, a zis pustnicul: „De unde ai pornit, o! minunate Sava, a veni la noi? Cine ți-a arătat locul acesta? Că iată cu darul lui Dumnezeu petrec aici de treizeci și opt de ani și n-am văzut nici un om, iar tu cum ai venit aici?”. Iar fericitul Sava a răspuns: „Dumnezeu Care ți-a arătat numele meu, Acela mi-a arătat și mie locul acesta”. Apoi, după vorbe folositoare de suflet, sărutându-se, Sava s-a dus cu ucenicul în pustie.

Apropiindu-se vremea să se întoarcă la lavră, Sava a zis către ucenic: „Să mergem, frate, să sărutăm pe robul lui Dumnezeu cel din peșteră”. Deci, venind, l-au aflat în genunchi plecat către răsărit. Și părându-i-se că face rugăciune, a așteptat câteva ceasuri; apoi, făcându-se seară și văzând Sava că nu se scoală bătrânul de la rugăciune, a zis: „Încredințează-ne pe noi lui Hristos, părinte”. Însă nu răspundea. Sava, apropiindu-se, s-a atins de dânsul și l-a aflat răposat. Apoi, întorcându-se către ucenic, a zis: „Vino, fiule, să îngropăm trupul sfântului că spre aceasta ne-a trimis Dumnezeu aici”. Deci, făcând deasupra lui obișnuita cântare,

l-au îngropat în aceeași peșteră și astupând ușa peșterii cu pietre, s-au dus în lavră.

În anul acela în care s-a sfințit biserica cea de Dumnezeu zidită, a murit în Alexandria, Ioan, tatăl fericitului Sava, fiind puternic în ostășia Isaurilor. Iar fericită Sofia, maica lui, care acum foarte mult îmbătrânise, vânzând toate averile sale, a venit în Ierusalim la fiul său Sava, aducând mult aur. El, primind-o pe dânsa, a sfătuit-o să se tundă în chipul călugăresc, în care viețuind ea puțin, s-a mutat la Domnul. Aurul cel adus de dânsa l-a cheltuit la treburile mănăstirii și la zidirea caselor de străini; căci a zidit una lângă Ierihon, iar altă în lavră, ca în cea de lângă Ierihon să odihnească pe străini, iar în cea din lavră pe monahi.

Zidindu-se casa de stăini în lavră, a trimis părintele un frate cu dobitoace mănăstirești la Ierihon, ca să aducă de acolo lemne pentru trebuința lucrului. Acela, la întoarcere, fiind arșiță mare, a însetat pe cale și neaflându-se apă, pentru că pământul acela era pustiu și fără apă, a căzut slăbit de sete. Aducându-și aminte de sfântul bătrân a zis: „Dumnezeul părintelui meu Sava, nu mă lăsa pe mine”. Atunci îndată s-a arătat deasupra lui nor și, slobozind rouă, l-a răcorit pe el și dobitoacele care duceau lemne. Apoi acel nor, a mers pe deasupra lui până la lavră, umbrindu-l și

răcorindu-l de zăduf; și aceasta s-a făcut pentru rugăciunile Sfântului părintelui său Sava, de care și-a adus aminte în nevoia să.

Odată, în vremea postului, Cuviosul Sava a voit să se suie în muntele Castelinului, ce era departe de lavră, la douăsprezece stadii, în partea de miazănoapte. Muntele acela era neumblat de oameni și înfricoșat pentru suirea cea aspră și grea pe el, cum și pentru înfricoșările ce se făceau acolo; pentru că mulțime de diavoli se încuibaseră acolo și multe feluri de năluciri înfricoșau pe cei ce treceau pe acolo. Cuviosul, având ajutor pe Cel Preaînalt, s-a suit pe muntele acela și cu undelemnul ce-l luase din candela Sfintei Cruci, stropindu-l în toate părțile, întărindu-se cu semnul Crucii a petrecut acolo toată vremea postului cel mare. La început mult război a avut cu diavolii în toate zilele; pentru că năvăleau asupra lui, uneori în chipul fiarelor, iar alteori în chipul târâtoarelor și alteori în chipul păsărilor, făcând zgomot, strigare și țipăt înspăimântător. Cuviosul, ca un om înfricoșându-se, se gândea să se pogoare din munte, însă Cel ce a întărit odată pe marele Antonie în războiul cu diavolii. Acela, arătându-i-se și sfântului, i-a poruncit să îndrăznească în puterea Crucii. De atunci petrecea fericitul fără temere, cu rugăciunea și cu puterea Crucii,

izgonind departe de el toate fiarele și îngrozirile diavolești.

Aproape de sfârșitul postului mare, stând sfântul noaptea la rugăciune, diavolii au ridicat asupra lui cel mai mare război. Pentru că, arătându-se mulțime mare în obișnuitele lor chipuri de fiare, de târâtoare și de păsări, năvălind asupra sfântului, strigau peste măsură și se vedea cum se clătina tot muntele. Dar sfântul deloc nu se înfricoșa, ci neîncetat rugându-se lui Dumnezeu, diavolii, nerăbdând, au strigat: „O! ce nevoie răbdăm de la tine, Savo! Oare nu-ți este destul pârâul cel locuit de tine? Au nu-ți ajunge peștera ta, cum și cealaltă pustie pe care ai făcut-o locuită? Și aici ai venit în locașurile noastre, vrând a ne izgoni? Iată, acum ne ducem, nemaiputând a ne împotrivi ție, care ai ajutător pe Dumnezeu”. Atunci îndată cu mare tânguire, cu strigare, cu gâlceava și cu zgomot foarte mare, în chipul corbilor, au zburat în acea noapte din muntele acela.

Nu departe de muntele acela erau niște păstori care înnoptaseră cu turmele lor. Aceia au văzut pe diavoli zburând din munte în munte și au auzit strigarea lor. Apoi, venind, au spus Cuviosului Sava. Iar el, mulțumind lui Dumnezeu pentru izgonirea diavolilor, s-a dus în lavră ca să prăznuiască Învierea lui Hristos împreună cu frații.

După praznic, luând pe unii din părinți, a venit iarăși la Castelin, unde au început a curăți locul și a zidi chilii. Ostenindu-se ei la lucrul acela, au aflat sub deal o casă mare cu pietre minunate, frumos făcută, care avea lărgime destulă și acoperământ înalt. După ce au curățit-o și împodobit-o, au făcut-o biserică și au sfințit-o; apoi cuviosul a așezat acolo viața de obște.

În vremea când se zidea acea chinovie, lipsindu-le bucățele, îngerul Domnului s-a arătat în vedenie lui Marchian, arhimandritul din Betleem, zicând: „Iată tu, Marchiane, șezi la odihnă, având toate cele de trebuință, iar robul lui Dumnezeu Sava se odihnește pentru dragostea Lui, împreună cu frații în muntele Castelin, flămând și neavând hrana cea de nevoie și nu este nimeni cine să le dea cele de trebuință; deci, trimite-le tu bucate fără zăbavă, ca să nu slăbească de foame”. Marchian îndată a trimis la Cuviosul Sava multe lucruri din cele de trebuință, încărcând vitele cu multe feluri de bucate. Cuviosul, primind cele trimise, a mulțumit lui Dumnezeu, Care are purtare de grijă pentru robii Săi.

Isprăvind chinovia, a adunat într-însa frați mulți și a încredințat-o lui Pavel, care a fost multă vreme pustnic, împreună cu Teodor, ucenicul său. Dar Pavel peste puțină vreme s-a mutat din viața

aceasta și a primit toată ocârmuirea Teodor, aducând în mănăstire pe Serghie fratele său și pe alt Pavel, unchi al său, care mai pe urmă a fost egumen în muntele Castelin, apoi a fost episcop în Aili și Amatunta.

Cuviosul Sava avea mare purtare de grijă pentru aceasta, ca să umple chinovia cea din Castelin de bărbați râvnitori, nevoitori și monahi iscușiți; iar pe oamenii mireni care voiau să se călugărească, așijderea și pe cei tineri fără barbă, nu-i lăsa să viețuiască în chinovia de la Castelin, nici în lavră. Ci a zidit pentru ei, în partea dinspre miazănoapte, o altă chinovie mai mică și a pus acolo povățuitori iscușiți să-i învețe pe noii începători rânduiala și pravila cea călugărească. Să știe mai întâi Psaltirea și toată rânduiala cântării de rugăciune; apoi să știe toate rânduielele călugărești și să se îndemne către nevoință și către osteneli. După aceea să-și păzească mintea lor de cele lumești și să se împotrivescă gândurilor rele, ca să-și taie voia și să fie ascultători, blânzi, smeriți, tăcuți, treji și cu luare aminte, păzindu-se de vicleșugurile vrăjmașilor.

Când cineva sporea bine întru aceste începuturi călugărești, cuviosul îl ducea în chinovia cea mare sau în lavră; iar pe alții din cei noi începători și mai ales pe cei tineri, îi trimitea la cuviosul părinte

Teodosie, care, ieșind din biserica cea de la Scaune, își făcuse o mănăstire, la treizeci și cinci de stadii depărtare de lavră, spre apus. Și erau amândoi, Sava și Teodosie, un suflet și o inimă, întru toate având o împreună glăsuire între dâșii - pentru care pricină, ierusalimenii îi numeau pe dâșii „nouă pereche apostolească, Petru și Pavel”. Apoi li s-au încredințat începătoria peste toate adunările cele mănăstirești. Căci după mutarea fericitului Marchian, arhimandritul, și a preasfințitului patriarh Salustie, s-au adunat la dâșul toți monahii din lavre și de prin mănăstiri, de prin munți și de prin pustie. Atunci, după unirea tuturor, acești doi părinți mari, Sava și Teodosie, au fost aleși și puși arhimandriți peste toate lavrele și viețile de obște care erau împrejurul Sfintei Cetăți. Din acea vreme Cuviosul Teodosie era mai mare peste mănăstirile cu viața cea de obște, iar Cuviosul Sava, peste părinții care petreceau prin pustietăți.

După plecarea la Domnul a patriarhului Salustie, când Ilie a fost ridicat în scaun în locul lui, în vremea aceea fericitul Sava cumpăra pământul care era lângă lavra sa, pe care voia să facă chilii pentru monahii care veneau de departe. Cei ce vindeau acel loc cereau aur mult și bătrânul nu avea atunci mai mult decât jumătate din galbeni. Însă, punându-și nădejdea în Dumnezeu, către

care avea dragoste și mare credință, a zis vânzătorului: „Ia, frate, acum arvuna aceasta până mâine, iar mâine, de nu-ți voi da tot prețul, mă lipsesc și de arvună!”. Făcându-se noapte și apropiindu-se de ziuă, sfântul sta la rugăciune, și iată a intrat un necunoscut dând în mâna lui o sută șaptezeci galbeni și îndată s-a dus, nespunând cine și de unde este. Cuviosul s-a mirat de purtarea de grijă a lui Dumnezeu și, mulțumindu-i, a dat prețul celui ce vindea locul; deci a zidit și o a doua casă de străini, spre odihna fraților celor ce veneau de departe. Asemenea și pentru chinovia cea din Castelin a cumpărat două case, pentru primirea de străini; una în Sfânta Cetate, aproape de turnul lui David, iar altă în Ierihon.

În acea vreme au venit în lavră doi frați după trup, de neam din Isauria, anume Teodul și Ghelasie - că alt Veseleil și Eleac, prea înțelepții făcători ai Cortului sfânt -, pe care i-a trimis Dumnezeu către al doilea Moisi, adică Cuviosul Sava și prin care a săvârșit toate zidirile lavrei. Căci au zidit chilii multe, bolniță, pitărie, baie lângă pârâu și biserica cea mare a Preacuratei și de Dumnezeu Născătoare. Pentru că biserica cea nefăcută de mână, pe care o arătase Dumnezeu cuviosului prin stâlp de foc, fiind strâmta, iar frații care se adunaseră acum mulțime, neputând încăpea la cântarea pravilei, au zidit altă biserică lângă aceea,

mai mare și mai frumoasă, în numele Preacuratei Născătoare de Dumnezeu, pe care a sfințit-o patriarhul Ilie. Deci în această biserică a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu a poruncit fraților să se adune spre lauda Domnului; iar în biserica cea arătată de Dumnezeu a adus pe armeni și a rânduit cântări de toată noaptea, în zilele duminicilor și la praznice însemnate.

Unii din frații armeni, urmând atunci glasul eretic, adică a lui Petru care se numea Fulon, adăugau la cântarea cea îngerească: „Sfinte Dumnezeule, Sfinte Tare, Sfinte fără de moarte” și aceste cuvinte: „Cel ce Te-ai răstignit pentru noi, miluiește-ne pe noi”. Acela hulă, fericitul Sava pierzând-o dintre frați, a poruncit armenilor să cânte cântarea cea întreit sfânta în limba grecească, iar nu pe cea armenească. Deci toată slujbă o cântau armenește, iar „Sfinte Dumnezeule” îl cântau grecește, pentru ca să nu se adauge de armeni acele cuvinte de hulă ale lui Fulon, la Sfinte Dumnezeule.

Cuviosul Sava cârmuindu-le pe toate bine, acei clevetitori, de care s-a zis mai înainte, din îndemnarea diavolească pizmuiau cârmuirea lui cea bună. Deci s-au sculat asupra lui cu zavistie, adunând într-un cuget cu ei până la patruzeci de frați, din cei neiscușiți cu viața și răzvrățiți cu

năravul, care aveau înțelegerea nesănătoasă, și au făcut multe supărări sfântului. Dar acela care era aspru asupra diavolului și blând către oameni, dând loc mâniei lor celei nedrepte, a lăsat lavra și s-a dus în părțile Schitopului și acolo a șezut în loc pustiu, lângă pârâul Gadarei.

Aflând peștera unui leu, a intrat într-însa și, rugându-se, s-a culcat să se odihnească în culcușul leului, pentru că se înnoptase. La miezul nopții a venit leul și a văzut pe bătrân odihnindu-se în culcușul său; și apucându-l cu dinții de haine îl trăgea afară din peșteră, ca să-i lase locul său; iar cuviosul deșteptându-se a văzut acel leu înfricoșat, dar nu s-a înspăimântat, ci sculându-se a început a-și face rugăciunea de miezul nopții. Sfârșindu-și rugăciunea, a șezut iarăși în locul acela unde se culca leul, care apucându-l cu dinții de marginea hainei, trăgea afară din peșteră pe sfântul părinte. Iar părintele a zis către leu: „O, fiară, peștera este largă și poate să ne încapă pe amândoi, căci un făcător ne-a zidit; iar de nu-ți place să fii împreună cu mine, du-te mai bine tu de aici, pentru că eu sunt mai cinstit decât tine, căci sunt zidit cu mâna lui Dumnezeu și sunt cinstit cu chipul Lui”. Acestea auzidu-le leul, s-a dus ca și cum s-ar fi rușinat de bătrân.

Viețuind fericitul în acea peșteră, s-au înștiințat despre dânsul schitopolitenii și gadarenii, care au început a veni la dânsul. Între aceștia era și un tânăr cu numele Vasile, care, lăsând lumea, a fost tuns în călugărie de Cuviosul părinte Sava, cu care viețuia împreună. Tâlharii, auzind de tunderea lui Vasile și socotind că a adus aur mult în peșteră la părintele său Sava - pentru că tânărul acela era din părinți de bun neam și bogați -, au năvălit noaptea asupra lor. Dar, neaflând la dânsii nimic, s-au mirat de lipsa lor și s-au dus. Și iată, au văzut doi lei mari venind asupra lor și s-au înspăimântat foarte, căci gândeau că i-a ajuns mânia lui Dumnezeu pentru năvălirea ce au făcut cu îndrăzneală asupra robilor săi. Deci au strigat cu glas mare către fiare: „Jurămu-vă pe voi, cu rugăciunile părintelui Sava să vă duceți din cale ca să trecem de aici”. Iar leii, auzind numele Sfântului Sava, au fugit ca și cum ar fi fost loviți cu biciul. Dar tâlharii, înspăimântându-se de acea minune, s-au întors la cuviosul și i-au spus ceea ce s-a petrecut; apoi s-au pocăit de faptele lor cele rele și, lăsându-se de a mai face tâlharii, se hrăneau cu ostenele lor. Deci a viețuit acolo cuviosul câțeva vreme și a adunat frați, cărora punându-le egumen și încredințându-i lui Dumnezeu, el singur ca o pasăre osebindu-se s-a dus la liniște în altă pustie, unde liniștindu-se mult, s-a întors iarăși în lavra

sa, socotind că acum tulburătorii aceia vor fi încetat din răutatea și cârtirea lor; dar i-a aflat pe dâșii neîndreptați, petrecând întru răutatea cea dintâi și încă și mai mult se înmulțiseră, încât erau până la șaizeci, iar el plângând pentru dâșii ca și pentru cei pierduți, îi sfătuia cu cuvinte părintești; dar pe arapi n-a putut să-i albească, căci cu sfaturile lui cele blânde mai mult se întărâtau. Deci cuviosul, iarăși dând loc mâniei lor, a lăsat lavra și s-a dus în părțile Nicopolei, unde s-a sălășluit sub un copac, care are roade dulci ce se numea roșcov și cu roadele copacului aceuia se hrănea.

Înștiințându-se despre el stăpânul locului aceuia, i-a zidit o chilie și în puține zile, cu darul lui Hristos, adunându-se frații la cuviosul, locul acela s-a făcut chinovie. Acolo viețuind fericitul Sava, pizmuitorii lui, care erau în lavră, au scos veste între frați că pe Sava l-au mâncat fiarele în pustie, apoi s-au dus la fericitul Ilie, patriarhul, spunându-i: „Părintele nostru, umblând prin pustia Mării Moarte, l-au mâncat leii; deci ne rugăm sfinției tale poruncește să ni se dea egumen”. Iar fericitul Ilie, știind viața lui Sava, din tinerețea lui, a zis către monahi: „Eu nu vă cred, căci știu că Domnul este drept și nu va trece cu vederea atâtea fapte bune ale părintelui vostru, nici va îngădui ca el să fie mâncat de fiare; ci mai

bine mergeți de căutați pe părintele vostru, sau tăceți șezând în chiliile voastre, până când îl va arăta Dumnezeu”. Deci s-au întors pizmuitorii cu rușine.

Sosind praznicul înnoirii bisericii Învierii Domnului din Ierusalim și adunându-se toți episcopii Palestinei și egumenii, atunci a venit și Cuviosul Sava, împreună cu niște frați din mănăstirea Nicopolei. Pe acesta văzându-l patriarhul, s-a bucurat și, luându-l deoparte, l-a rugat să se întoarcă iarăși în lavra sa. Iar el se lepăda, zicând că este mai presus de puterea lui a ocârmui și a îngriji atâta mulțime de frați; deci își ceru iertare. Iar patriarhul a zis: „De nu vei asculta rugăciunea și sfatul meu, nu vei mai veni de acum înaintea feței mele, pentru că nu pot răbda, ca ostenele tale să le stăpânească alții”. Atunci fericitul Sava, chiar nevrând, a spus patriarhului pricina ieșirii sale din lavră: „Ca să nu fiu – zice el – pricinuitor de sfadă și tulburător fraților”. Apoi i-a spus despre pizmuitorii care s-au sculat asupra lui. După aceea, neputând a nu asculta pe patriarh, s-a supus. Dar pe ucenicul său, care venise cu el din Nicopole, l-a pus egumen al mănăstirii, iar el s-a dus la lavra sa.

Apoi patriarhul a trimis împreună cu dânsul și scrisoarea sa către frați, întru acest chip: „Vă

poruncesc, fraților întru Hristos, să știți că părintele vostru Sava este viu, iar nu este, precum ați auzit voi și cum ați spus, că l-au mâncat fiarele; căci a venit la mine la praznic și l-am îndemnat să vie la voi, judecând a fi lucru cu nedreptate ca să lase lavra sa, pe care a strâns-o cu ajutorul lui Dumnezeu și cu ostenele sale. Deci primiți cu osârdie și cu toată cinstea pe părintele vostru și să vă supuneți lui întru toate, pentru că nu voi l-ați ales pe dânsul, ci el v-a adunat pe voi. Iar dacă unii din voi ar fi mândri și neplecați, încât nu vor voi a se smeri și a se supune lui, unora ca aceleora le poruncim, ca îndată să iasă din lavră, pentru că nu este cu cuviință a nu-și primi locul său părintele acesta”.

Scrisoarea aceasta citindu-se în lavră în mijlocul bisericii, pizmuitorii cei orbiți cu răutate au făcut tulburare, strigând asupra sfântului părinte, celui nevinovat și curat cu inima: unii îl ocărau, îl dosădeau, îl grăiau de rău, iar alții luându-și hainele și lucrurile lor se grăbeau a ieși din lavră; alții, apucând topoare și cazmale, au alergat la chilia pe care chiar Cuviosul Sava o zidise și au dărâmat-o până în temelie, în nebunia lor; iar lemnele și pietrele le-au aruncat jos în pârâu, apoi s-au dus de acolo în lavra Suchiului. Egumenul lavrei aceleia, Acvilin, bărbat dumnezeiesc, știind răutatea lor, nu i-a primit pe dânsii, ci i-a izgonit

din lavra sa. Apoi ei ducându-se în pârâul Tecuia și făcându-și colibi, s-au sălășluit acolo. Astfel smulgându-se din lavră acele neghine, frații cei rămași s-au făcut ca niște rod de grâu bine primit lui Dumnezeu.

Trecând puțină vreme și auzind Sfântul Sava unde petrec cei ce s-au despărțit de lavră și că sunt în mare lipsă, a pus pe caii și asinii lavrei multe bucate și s-a dus la dâșii voind pe de o parte să potolească mânia lor, iar pe de alta să le ajute în lipsa lor. Unii dintr-înșii văzând pe fericitul Sava venind către ei, ziceau: „Iată că și aici vine înrăutățitul acela”. Și grăiau și alte cuvinte rele, din mânie și din ură. Iar el, fără răutate privind la dâșii cu dragoste și grăindu-le cuvinte frumoase, i-a mângâiat pe dâșii și le-a dat bucățele. Apoi, văzând strâmtorarea, lipsa și neorânduială lor, căci erau ca niște oi care n-au păstor, a vestit despre toate patriarhului și l-a rugat să rânduiască cele cuvenite pentru dâșii. Patriarhul i-a încredințat pe dâșii lui Sava, dându-i șaptezeci de galbeni pentru zidiri și altele multe spre trebuință. El mergând la dâșii a zăbovit cinci luni și le-a zidit biserică și pitărie și le-a așezat lavră nouă, aducând din lavra cea veche pe unul din părinții cei iscusiți, cu numele Ioan, bărbat mai înainte-văzător. Pe acela punându-l egumen, Sava s-a întors în lavra sa. Iar Ioan, le-a fost povățuitor șapte ani într-acea lavră

nouă, apoi s-a dus la Domnul. Când era să moară, a proorocit cele ce aveau să fie și, plângând, a zis către cei ce ședea împrejurul său, că vor veni zile când, cei ce viețuiesc aici se vor lepăda de credința cea dreaptă și cu mândrie se vor înălța, dar îndrăzneala și mărirea lor se vor risipi și deodată vor cădea.

După Ioan a fost egumen Pavel, de neam roman; acesta egumenind numai șase luni, și nemaiputând răbda gâlcevile, a fugit în Arabia și acolo s-a sfârșit în mănăstirea lui Saverian.

Înștiințându-se Sava de fuga lui Pavel, a pus pe Agapit ucenicul său, egumen al lavrei celei noi. Acesta a aflat pe unii dintre frați că au învățătura lui Origen, ca o otravă de aspidă pe buzele lor și ca o osteneală și durere sub limbile lor. Între aceștia mai întâi era unul cu numele de Ioan Palestinianul, care se părea a fi creștin adevărat, având chipul dreptei-credințe, dar în inimă era plin de răutatea păgânească, de bârfirea maniheilor, de eresurile lui Didim, ale lui Evagrie și ale lui Origen.

Pe acești frați adunându-i Agapit, și temându-se să nu se vatăme și alții cu aceleași eresuri, a vestit pe patriarh despre dânșii și cu sfatul lui i-a izgonit din lavră. Apoi, după cinci ani, Agapit s-a mutat la Domnul, și după dânsul s-a încredințat egumenia

lui Mamant. Atunci Non, împreună cu cei de un cuget cu el, auzind de mutarea lui Agapit, s-au întors în lavra cea nouă; dar, temându-se de fericitul Sava, își tănuiau otrava eresului. În acea vreme Cuviosul Sava, aflând o peșteră care era departe de lavra sa cea veche ca de zece stadii din partea de miazănoapte, la poalele Castelionului, a făcut mănăstire, ajutându-i cu averea sa Marchian, preotul sfântului Sion, împreună cu fiii săi Antonie și Ioan.

În dealul unde a zidit împărăteasa Evdochia un turn, în pustia dinspre răsărit, viețuiau doi monahi, care se țineau de eresul lui Nestorie; pentru aceasta se mânia foarte sfântul părinte, căci rătăciseră din calea cea dreaptă. În vremea aceea, sfântului i s-a arătat vedenia aceasta: Se părea a fi în biserică, săvârșindu-se slujba, și în mijlocul fraților a văzut stând pe acei nestorienii. Apoi, când a venit vremea Sfintei Împărtășiri, toți frații se apropiau de dumnezeieștile Taine și se împărtășeau, iar cei doi eretici, vrând a se apropia de împărtășanie, îndată i-au oprit niște ostași înfricoșați, respingându-i de la împărtășanie și izgonindu-i din biserică. Dar fericitul ruga pe ostași să lase și pe acei doi monahi să fie împreună cu frații în biserică și să nu-i oprească a se împărtăși. Însă ostașii au răspuns, zicând: „Nu se cuvine a lăsa să se împărtășească cu dumnezeieștile Taine

pe aceștia care sunt iudei, că nici pe Hristos nu-l mărturisesc a fi Dumnezeu, nici pe Preacurata Fecioară Maria a fi Născătoare de Dumnezeu”.

Pentru această vedenie fericitul mai mult se mâhnea, fiindu-i jale de pierderea sufletelor lor. Multă nevoie a suferit postind și rugându-se către Dumnezeu pentru dânșii, ca să-i lumineze cu lumina cunoștinței adevărului. Apoi, adeseori se ducea la dânșii învățându-i și muștrându-i, rugându-i și sfătuindu-i, până ce în sfârșit cu darul lui Dumnezeu, i-a câștigat la credința Bisericii lui Hristos. Așa se îngrijea cuviosul pentru mântuirea sufletelor omenești. După aceea i-a coborât pe dânșii din dealul acela, și i-a dat în mănăstirea lui Teodosie, iar în locul lor a trimis un ucenic de al său, încredințându-i dealul acela, cu numele Ioan Bizantinul, unde, după puțină vreme, cu sporirea ajutorului lui Dumnezeu, s-a zidit și mănăstirea.

Era în lavra cea mare un monah cu numele Iacov, de neam din Ierusalim, îndrăzneț și mândru. Acela, sfătuindu-se cu unii monahi de același obicei cu dânșii - iar fericitul Sava nefiind atunci în lavră, ci petrecând liniștit în pustie după obiceiul său în vremea postului celui mare -, a ieșit din lavră și s-a dus într-o vale, ce se numea Șapte guri, și a început a-și face mănăstire, vrând să fie asemenea Cuviosului Sava.

Întorcându-se Sava din pustie și înștiințându-se despre lucrul lui Iacov, s-a dus la dânsul și-l sfătuia să înceteze, zicând că este nefolositor lucru a începe ceva cu îndrăzneală și cu înălțare de minte. Dar acela n-a ascultat pe bătrân, ci se împotriva cuvintelor lui. Iar sfântul i-a zis: „Dacă nu te supui, păzește-te, că nu prin ispită să te pedepsești”. Acestea zicând, s-a dus la chilia sa. Iar asupra lui Iacov a venit spaimă și cutremur și a căzut în boală cumplită, zăcând șase luni, încât abia putea să vorbească. Apoi, deznădăjduindu-se de viața sa, s-a rugat de cineva să-l ducă la Cuviosul Sava ca să-și ceară iertare la sfârșitul vieții sale. Văzându-l Sfântul Sava, l-a îmbărbătat, l-a certat cu cuvinte părintești, i-a dat mâna și ridicându-l din pat l-a făcut sănătos, ca și cum n-ar fi zăcut niciodată, apoi, împărtășindu-l cu Preacuratele Taine, i-a pus înaintea hrană. Și Iacov nu s-a mai întors la zidirea sa cea nouă, ci, primind ascultare în casa de străini, slujea acestora.

Odată, fiind nebăgător de seamă în slujba sa, a fiert bob mai mult decât trebuia, că i-a rămas de la masă atâta, încât se putea din rămășița aceea și a doua zi să se îndestuleze trapeza. El, însă, l-a aruncat pe fereastră în pârâu, aceasta nu numai o dată făcându-o, ci de mai multe ori. Părintele Sava, văzând acest lucru, s-a coborât pe ascuns în pârâu

și a adunat bobul cel lepădat, apoi, aducându-l în chilia sa, l-a uscat puțin la soare. Trecând puțină vreme, cuviosul a fiert din bobul acela și, gătindu-l bine, a chemat pe Iacov la sine ca să-l ospăteze. Mâncând el, bătrânul a zis către Iacov: „Iartă-mă, frate, că nu te-am ospătat precum am voit și nu te-am împăcat cu bucățele, pentru că nu știu a face fiertura bine”. Iar Iacov a zis: „O, părinte, bine ai fiert bobul acesta; de mult n-am mâncat bucate ca acestea”. Bătrânul a zis: „Crede-mă, fiule, că acesta este bobul pe care tu l-ai vărsat în pârâu; să știi dar cum că cel ce nu poate să chivernisească cu măsură nici o ulcică de bob, ca să nu rămână ceva în zadar, apoi cum poate unul ca acela să chiverniseacă o mănăstire și să povățuiască pe frați? Așa grăiește și Apostolul: Dacă cineva nu știe să-și conducă casa sa, cum va putea să îngrijească de Biserica lui Dumnezeu?”. Iacov, auzind acestea s-a rușinat; iar pentru iubirea sa de începătorie și pentru slujba sa cea cu nebăgare de seamă, făcând pocăință, își cerea iertare.

Pe acest Iacov, care ședea în chilia sa, odată îl supăra diavolul cu războiul poftei trupești. Deci, stându-i asupra acel război îndelungat cu gânduri necurate, n-a putut mai mult a răbda și, luând cuțitul, și-a tăiat părțile sale genitale. Făcându-i mare durere și curgând mult sânge, a început a striga pe frații care petreceau pe aproape, ca să-i

ajute. Iar frații, venind și văzând lucrul ce-l făcuse, pe cât puteau potoleau durerea lui cu doctorii și după multă vreme abia au putut să-l vindece. Auzind despre aceasta Cuviosul Sava a izgonit pe Iacov din lavră, fiind vindecat de rană. După aceea s-a dus la Cuviosul Teodosie, spunându-i nevoia ce i s-a întâmplat cu izgonirea și rugându-l să mijlocească pentru dânsul către Cuviosul Sava, ca iarăși să-l primească în lavră și în chilia sa. Teodosie, înduplecându-se de rugăciunea fratelui, s-a dus la fericitul Sava și l-a rugat pentru fratele cel izgonit. Sava, pentru rugăciunea unui părinte că acela și bun prieten al său, a primit pe Iacov, dându-i poruncă să nu vorbească cu nimeni, fără numai cu cel ce-i slujea, nici să iasă din chilia sa; ba încă l-a înlăturat de la împărtășirea cu Preacuratele și dumnezeieștile Taine.

Șezând Iacov în liniște, făcea roduri vrednice de pocăință, vărsând multe lacrimi înaintea lui Dumnezeu, până când i s-a dăruit iertare din înălțime. Iar fericitului Sava i s-a vestit prin dumnezeiască descoperire că este iertat păcatul lui Iacov, căci a văzut Cuviosul Sava în vedenie un bărbat strălucind stând aproape și un mort zăcând lângă picioarele lui Iacov, pentru a cărui înviere rugându-se Iacov, s-a auzit glas de sus, zicând: „Iacove, auzite sunt rugăciunile tale; deci atinge-te de mort și va învia”. Atingându-se Iacov de mort,

după poruncă, îndată a înviat. Iar bătrânul cel strălucit îndată a zis către Sava: „Iată, a înviat mortul și tu dezleagă de acum din legături pe cel ce l-a înviat”. Sava, văzând acestea a trimis îndată după Iacov și, dezlegându-l de canon, i-a poruncit să intre în sobor și împreună cu frații să se împărtășească cu Preacuratele Taine. După șapte zile de la dezlegarea sa, Iacov s-a dus la Domnul.

Cuviosul părintele nostru Sava, era ca un pom minunat care odrăslește ramuri frumoase. Astfel, cu chipul vieții sale cel sfânt și cu rugăciunile cele cu sânguință către Dumnezeu înmulțea sfânta sa lavră cu părinți și monahi nevoitori, care se făceau sfinți, cum și el era sfânt, precum este scris: Dacă rădăcina este sfântă, apoi și ramurile sunt sfinte.

Dintre aceste ramuri sfinte să pomenim pe fericitul Antim, bătrânul din Betania, care în multe nevoințe monahicești își petrecuse viața. Acesta, la începutul venirii sale în lavră, și-a zidit o chilie mică în partea de răsărit a pârâului, în dreptul turnului Cuviosului Sava și a petrecut într-însa treizeci de ani; iar la bătrânețe, slăbind și apropiindu-se către sfârșit, a căzut în boală grea. Văzându-l Cuviosul Sava așa, prea îmbătrânit și zăcând greu, a vrut să-l ia într-una din chiliile cele mai aproape de biserică, ca să poată acolo frații mai lesne a-l cerceta și a-i sluji mai ușor. Dar el s-a

rugat să-l lase să se săvârșească acolo unde s-a sălășluit de la început; și l-a lăsat în chilia sa bolnav.

Într-o noapte, Cuviosul Sava, sculându-se la rugăciune după obiceiul său mai înainte de cântarea Utreniei, a auzit niște glasuri minunate ca și cum ar fi cântat un cor. Părându-i-se că se cântă slujba în biserică, se miră în sine cum s-a început Utrenia fără dânsul și fără obișnuita lui binecuvântare? Venind îndată în biserică, n-a aflat pe nimeni, iar ușile erau încuiate și s-a întors mirându-se de glasurile care se auzeau. Apoi iarăși a auzit cu glas dulce cântând cântarea aceasta: „Trece-voi în locul cortului celui minunat, în casa lui Dumnezeu, în glasul bucuriei și al mărturisirii sunetului celui ce prăznuiește”.

Înțelegând de unde ieșeau acele glasuri minunate, adică din partea de unde era chilia fericitului Antim, a înțeles mutarea lui și îndată, deșteptând pe eclesiarhul, i-a poruncit să bată toaca să se adune frații. Și luând pe unii dintr-înșii, a mers în chilia bătrânului, cu făclii și cu tămâie. Intrând înăuntru n-a aflat pe nimeni altul decât numai trupul fericitului Antim, zăcând mort, iar sufletul lui se dusesse la Domnul însoțit de îngeri. Deci, luând ei acel cinstit trup, l-au dus în biserică și,

cântând cele de îngropare, l-au pus împreună cu sfinții părinți.

Un frate, cu numele Afrodesie, din mănăstirea lui Teodosie, de fel din Asia, mare de stat și atât de tare încât ridica de la pământ singur cu multă înlesnire douăsprezece banițe de grâu, fiind trimis la o slujbă, în drum s-a mâniat asupra asinului cu care căra grâu și l-a lovit tare, iar asinul din acea lovitură a căzut și a murit. Pentru aceasta Cuviosul Teodosie a izgonit pe Afrodesie din locașul său și a venit la Cuviosul Sava, nevoindu-se la dânsul multă vreme, în mare pocăință. Și atât de mult a sporit în darul lui Dumnezeu, încât și-a cunoscut vremea sfârșitului său mai înainte cu șapte zile și l-a rugat pe Cuviosul Sava ca să-l elibereze să meargă la Cuviosul Teodosie să-și ceară iertare. Sava a trimis împreună cu dânsul pe ucenicul său Teodul, zicând Cuviosului Teodosie: „Iată, fratele nostru cel de obște Afrodesie, pe care l-am primit odinioară ca om, acum cu darul lui Hristos îl trimit către tine înger”. Iar Teodosie, primindu-l cu dragoste, l-a iertat și l-a trimis cu pace. Întorcându-se la Sfântul Sava s-a odihnit în Domnul.

Cetățenii din cetatea Midava, care este în partea Iordanului, adeseori veneau la cuviosul aducându-i cele trebuincioase, iar de la dânsul primeau

binecuvântare. Printre aceia era un bărbat vestit, cu numele Gherontie, care, venind în Sfânta Cetate, a căzut bolnav și, vrând să se ducă în muntele Eleonului pentru rugăciuni, a căzut de pe animalul său rănindu-se. Apoi mai mult s-a îmbolnăvit, încât se deznădăjduise de a mai trăi. Pe acela ungându-l Cuviosul Sava, cu untdelemn sfințit, îndată l-a făcut sănătos. După aceea a venit fiul lui Gherontie, cu numele Toma și a găsit pe sfânt în casa de străini pe care o avea în Ierihon. Primindu-l cu bucurie și veselindu-se duhovnicește împreună, a voit și trupește să-l ospăteze. Deci, șezând la masă și mâncând, a zis către ucenic să aducă, dacă are, puțin vin. Acesta a răspuns că nu are decât numai puțin oțet într-o tigvă. Sfântul a zis: „Bine este cuvântat Dumnezeu; dintr-acest oțet să bem, că Cel ce a prefăcut apa în vin, poate să prefacă și acrimea acestui oțet”.

Acestea a zis gura cea dulce ca mierea și dumnezeiască și s-a făcut oțetul ca un vin prea dulce, veselind cu adevărat inima omului. Cuviosul a poruncit apoi să aducă foc și tămâie, zicând: „Cercetare dumnezeiască s-a făcut pentru noi în ceasul acesta”. Minunea nu a rămas aici, căci vinul s-a înmulțit într-atâta, încât le-a ajuns tuturor. Iar Toma, spăimântându-se de covârșirea minunii, a cerut tigva de la sfânt, căci mai avea vin și, luându-o, s-a dus cu însoțitorii săi, căroro le-a ajuns

celălalt vin tot drumul. Pe urmă, după ce s-a deșertat tigră, o păstra Toma ca pe o visterie de mult preț și, când se îmbolnăvea cineva, o umplea cu apă și o turna peste cel bolnav și acela îndată își găsea sănătatea cea dorită.

Odată, aflând că niște bucate fierte pentru lucrători sunt amare, le-a prefăcut în dulceață cu semnul Crucii. Altădată, mergând cuviosul de la Ierihon către Iordan cu un tânăr ucenic al său, a întâlnit o mulțime de oameni mireni, cu care era împreună și o fecioară frumoasă la chip. După ce ei au trecut vrând starețul să încerce pe ucenic, a zis: „Cum era fecioara care a trecut? Mie mi se părea că era chioară de un ochi”. Ucenicul răspunse: „Ba nu, părinte, ci avea amândoi ochii luminoși”. Te-ai înșelat, fiule, că fecioara era numai cu un ochi”. Dar el întărea cuvântul, susținând că avea ochii foarte frumoși. Bătrânul zise: „Cum te-ai încredințat tu?”. Ucenicul a răspuns: „Eu, părinte, cu dinadinsul am căutat în fața ei și am văzut că amândoi ochii erau foarte luminoși”. Atunci, starețul i-a zis: „Tu ai căutat cu așa sârguință la fața ei, dar nu ți-ai adus aminte de porunca ce se dă în Sfânta Scriptură: Fiule, să nu te biruiască vederea frumuseții, nici să fii vânat cu ochii tăi, nici să te rănești cu genele ei. Deci, să știi, că de acum nu vei mai fi cu mine în chilie, pentru că nu-

ți păzești ochii”. Apoi l-a trimis în muntele Castelin pentru pedeapsă.

Cuviosul, umblând odată prin pustia ce se numea Ruva, l-a întâmpinat în cale un leu, având înfipt în piciorul său o țeapă de lemn și căzând înaintea sfântului, își arată piciorul, rugându-se parcă sfântului să-i vindece rana. Sfântul, scoțând țeapa din piciorul său, i-a ușurat durerea și leul umbla în urma sfântului, slujindu-i. Bătrânul avea atunci cu sine un ucenic cu numele Flais și un asin. Când trimitea pe ucenic la vreo trebuință, porunca leului ca să păzească pe asin, iar leul, luând cu dinții căpăstrul asinului, îl ducea la pășune și, către seară adăpându-l, îl ducea la bătrân. Trecând câteva zile și leul făcându-și slujba sa, sfântul a trimis pe ucenic la oarecare trebuință și, din îndemnare diavolească, a căzut în păcatul desfrânării. Tot atunci leul, păscând pe asin, l-a mâncat. Flais, cunoscând că spre muștrarea păcatului lui, a mâncat leul pe asin, se temea a se arăta starețului. Deci, ducându-se într-un sat oarecare, se tânguia acolo. Starețul, căutând mult pe ucenic și aflându-l, l-a adus în chinovie și, închizându-l într-o cămară, l-a pus la canon. Iar el, pocăindu-se cu multe lacrimi, s-a curățit de păcatul lui, ajutându-i și rugăciunile starețului său, care foarte mult se îngrijea pentru mântuirea sufletelor omenești.

Se cuvine a mai pomeni și de purtarea lui de grijă pentru întărirea Bisericii lui Dumnezeu, când a fost trimis la Constantinopol pentru îndreptările cele bisericești. Pricina trimerii sale s-a început astfel: Împăratul Anastasie, care cugetă cele ereticești, lepădând soborul al patrulea a toată lumea al sfinților părinți, cel din Calcedon, a tulburat Biserica în acea vreme foarte mult, a izgonit din scaun pe Eftimie, patriarhul Constantinopolului și s-a mâniat asupra lui Flavian Antiohianul și asupra lui Ilie Ierusalimteanul, încât voia să-l izgonească pentru că nu se învoia cu eresul lui. Deci, patriarhul Ilie, vrând să sfătuiască pe împărat ca să dea pace Bisericii, a trimis rugăminte către dânsul, prin egumenii lavrelor de prin pustia Palestinei, între care era și Sava, scriind astfel: „Pe aleșii robii lui Dumnezeu - pe cei buni și credincioși viețuitori ai pustietăților, având împreună cu dâșii și pe Sava, care este capul pustnicilor și luminătorul Palestinei -, îi trimitem cu rugăciune spre stăpânirea voastră. Iar tu, o, împărate, ținând seama de ostenele lor, poruncește să înceteze războiul asupra Bisericii și nu lăsa să se înmulțească răutatea; pentru că știm că te îngrijești a plăcea lui Dumnezeu, care ți-a dat diademă”.

Ajungând sfinții părinți la Constantinopol și intrând în palatele împărătești, Sava mergea mai în urma

tuturor, apoi păzitorii cei ce stau înaintea ușilor, văzându-l îmbrăcat în haine proaste și cârpite, ca pe unul din cei săraci, l-au oprit și nu l-au lăsat să intre înăuntru; iar împăratul, primind cu cinste pe părinții care veniseră la dânsul și citind cartea patriarhului, întrebă care din dânșii este Sava, pe care îl laudă patriarhul în scrisoarea sa? Deci, privind părinții împrejur, au zis: „A venit împreună cu noi, dar nu știm unde a rămas”. Împăratul a poruncit îndată să-l caute și abia l-au găsit într-un colț oarecare, stând și citind psalmii lui David. Când a fost adus înaintea împăratului, acesta a văzut un înger luminat mergând înaintea lui și cunoscând că Sava este omul lui Dumnezeu, s-a sculat de pe scaun, dându-i cinste; apoi a poruncit tuturor să șadă.

Făcându-se multă vorbă, fericitul Sava, mai mult decât toți părinții care erau acolo, se nevoia sfătuind pe împărat, cu cuvinte de Dumnezeu insuflate, ca să dea pace bisericilor, făgăduindu-i biruință de la Dumnezeu asupra vrăjmașilor. Deci părinții ceilalți fiind liberați acum și sporind puțin, Cuviosul Sava a rămas să mai sfătuiască pe împărat și să-l împace cu patriarhul Ilie. Iernând cuviosul în Constantinopol, adeseori se ducea la împărat, vorbind despre credință și despre patriarhul Ierusalimului, pentru că i se lăsase cuviosului intrare liberă în palatul împărătesc,

nefiind oprit de portari. În acea vreme a înduplecat pe împărat să nu se mai minie asupra patriarhului, ci să dăruiască liniște bisericilor Palestinei. Apoi s-a întors la Ierusalim, fiind îndestulat de împărat cu cele de trebuință pentru cale și cu daruri mari, primind din mâna lui până la două mii de galbeni, pe care, ducându-i, i-a împărțit la mănăstirile sale; iar o parte a trimis-o la satul Mutalasc, unde s-a născut, ca să se zidească o biserică în curtea părinților săi, în cinstea sfinților mucenici Cozma și Damian.

Fericitul Ilie patriarhul, prin Sfântul Sava câștigând pacea să și a bisericilor Palestinei, nu a viețuit multă vreme în liniște; căci ereticii, îndemnând neîncetat pe împărat spre minie l-au ridicat asupra Bisericii lui Hristos și a păstorilor ei, ca să le facă rău. Deci a poruncit împăratul să facă sobor în Sidon, încredințând președinția la doi episcopi, care apărau credința cea rea a lui Evtihie și a lui Dioscor, adică lui Sotiric, episcopul Cezareei Capadociei și lui Filoxen, al Ierapoliei, ca să anatematisească la soborul acela, soborul cel din Calcedon, iar pe Flavian și Ilie să-i alunge de pe scaunele lor, care lucru s-a și făcut.

Săvârșind adunarea lor cea fărădelege, pe fericitul Flavian, patriarhul Antiohiei, care n-a voit să vină la soborul lor, l-au izgonit cu necinste cei

răucredincioși, având ajutor pe împărat; în locul lui a răpit scaunul Sevir, cel fără minte, care a adus multe nevoi asupra credincioșilor, cei ce nu voiau să aibă împărtășire cu dânsul. A trimis dogmele sale cele sobornicești și lui Ilie, patriarhul Ierusalimului, dar el, neprimind legile ereticești, le-a trimis înapoi. De acest lucru înștiințându-se, împăratul s-a mâniat foarte asupra fericitului Ilie și a poruncit ca iarăși să trimită acele dogme la Ierusalim cu niște clerici și cu mare putere ostășească, ca astfel pe cei ce nu vor voi, să-i silească să se învoiască la soborul lor, care s-a făcut în Sidon.

Venind aceia în Ierusalim și făcându-se multă tulburare, iar patriarhul, aflându-se în nevoie, a adunat Cuviosul Sava pe toți monahii din mănăstiri și, intrând în Sfânta Cetate, a izgonit pe trimișii lui Sevir, pe slujitori și pe ostași; iar pe Sevir și pe cei de un gând cu dânsul, i-a dat anatemei înaintea tuturor.

Atunci s-au întors ereticii cu rușine la cei ce i-au trimis, spunând îndrăzneala cea mare a credincioșilor și necinstirea cea multă a lor. Împăratul, umplându-se de nespusă mânie, a trimis în Ierusalim pe Olimpie, eparhul Palestinei, cu mulțime de ostași și i-a poruncit, că nu după legi, nici cu judecăți, ci cu putere împărătească să

alunge din scaun pe patriarhul Ilie. Deci, venind Olimpie cu putere multă, îndată a împlinit porunca împăratului, alungind pe patriarh fără judecată și l-a trimis în surghiun în Asia. Iar în locul lui a ridicat pe Ioan, feciorul preotului Marchian, care a făgăduit să blesteme soborul cel din Calcedon și să aibă împărtășire cu Sevir.

Înștiințându-se de acest lucru, Cuviosul Sava, iarăși că întâi, și-a adunat oastea sa cea duhovnicească și ca un voievod a mers în Sfânta Cetate; dar n-a apucat pe eparhul Olimpie, pentru că acela, săvârșind degrabă răutatea cea poruncită lui, s-a întors cu bucurie la împărat. Atunci fericitul s-a mâhnit foarte mult pentru izgonirea fără vină a patriarhului și se tânguia pentru dânsul. Aflând pe Ioan, patriarhul cel nou, cugetând cele ereticești, îi spuse lui ca să nu aibă împărtășire cu Sevir, ci să apere soborul din Calcedon și să-l susțină până la sânge; iar de nu va face așa, apoi de toți părinții pustnici se va anatematesi ca un eretic. Ioan, rușinându-se și totodată temându-se de atâția părinți de Dumnezeu insuflați, care veniseră împreună cu Sfântul Sava, s-a lepădat de Sevir și de toate eresurile și a primit credința cea întărită de soborul din Calcedon; și așa s-au liniștit sfinții părinți.

Atunci degrabă s-a făcut înștiințare împăratului despre aceea că Ioan, patriarhul cel nou pus, leapădă soborul din Sidon, iar pe cel din Calcedon îl primește. De aceea, mâniindu-se împăratul împotriva lui Olimpie, l-a scos din dregătoria sa, pentru că a ales un patriarh ca acela. În locul lui Olimpie punând pe Anastasie ca eparh a toată Palestina, l-a trimis în Ierusalim, ca să înduplece pe patriarhul Ioan către împărtășirea cu Sevir sau să-l izgonească din scaun. Venind Anastasie, îndată a luat pe patriarh și l-a aruncat în temniță, iar acesta îl rugă să-l lase, făgăduind că va face toate cele poruncite; dar, zicea el, să nu ne arătăm că de nevoie facem voia împăratului, ci de bună voie. Deci a făgăduit că în Duminica viitoare, în biserică înaintea poporului va anatematesi soborul din Calcedon și va primi pe cel din Sidon, primind și împărtășirea cu Sevir. Patriarhul, fiind scos din temniță, a trimis pe cineva în taină către cuvioșii părinți, Sava și Teodosie, ca să se sârguiască să adune pe toți părinții și să vină la dânsul în Duminica viitoare, în biserică.

Atunci s-a întâmplat să fie în Ierusalim și Ipatie, rudenia împăratului, care venise pentru închinăciune. În ziua Duminicii au venit amândoi arhimandriții, Sava și Teodosie, împreună cu o mulțime de monahi, ca la zece mii. Apoi, făcându-se adunare bisericească și Anastasie, eparhul,

intrând în biserică cu Ipatie, rudenia împăratului și cu ostașii săi și adunându-se mulțime de popor, s-a suit patriarhul în amvon, având cu sine pe Sava și pe Teodosie; atunci tot poporul împreună cu monahii au strigat asupra patriarhului: „Anatematisește pe eretici și întărește soborul cel din Calcedon”. Și luând patriarhul îndrăzneală a strigat zicând: „Oricine cugetă într-o unire cu Evtihie, cu Nestorie, cu Sevir și cu Sotirih să fie anatema”. Așijderea și Cuviosul Teodosie cu fericitul Sava au strigat: „Cine nu primește cele patru soboare, ca pe cei patru evangheliști, să fie anatema”. Văzând aceasta, eparhul Anastasie s-a temut de mulțimea poporului și a monahilor și, ieșind din biserică, a fugit în Cezareea. Iar rudenia împăratului s-a jurat părinților, că n-a venit să întărească credința lui Sevir, ci să se unească cu sfânta sobornicească Biserică. Și a dat cuvioșilor părinți, lui Sava și Teodosie, mulțime de aur, ca să împartă monahilor care au venit cu dânșii. După aceasta, cuvioșii părinți au scris către împărat într-acest chip, ca din partea soborului:

„Domnul nostru Iisus Hristos, Împăratul tuturor și Dumnezeu cel veșnic, care cu a Sa bunătate a încredințat stăpânirii tale sceptrul împărăției pământești, vrând cu adevărat a da prin a voastră iubire de bunătate, pace bună tuturor bisericilor, iar mai vârtos maicii bisericilor, Sfântului Sion,

pentru că toți știu că de la această biserică s-a început Taina cea mare a credinței celei drepte și a străbătut până la marginea pământului, pe care noi cei ce suntem locuitorii acestor locuri dumnezeiești, primind-o din început, de la Sfinții Apostoli am păzit-o întreagă și nevătămată, până în ziua de astăzi și în veac o vom păzi, cu darul lui Hristos, neabătându-ne nicidecum de la calea cea dreaptă spre cele potrivnice, nici vătămându-ne cu necuratele și deșartele lor glasuri - deci când și împărăția ta, întru aceeași credință fără prihană și neîntinată te-a hrănit și te-a crescut - ne minunăm cum astăzi, în zilele împărăției tale, a năpădit atâta zarvă și atâta tulburare asupra Sfintei Cetăți a Ierusalimului, încât nici pe slujitorii lui Dumnezeu nu-i lasă. Iar pe preoții și monahii, care din tinerețe au iubit faptele cele bune și și-au ales viața blinda în tăcere - înaintea iudeilor și a neamurilor din Sfântul Sion - prin mijlocul cetății îi muncesc și în locurile cele necurate îi izgonesc; ba încă îi silesc să facă lucruri din cele ce nu se cuvin credinței celei drepte, încât cei ce vin aici pentru răgăciuni, în loc de folos sufletesc, află vătămare și, smintindu-se de cele ce văd, se întorc. Deci, rugăm stăpânirea voastră ca să ne izbăviți de atâtea răutăți, al căror aflător și început este Sevir, căruia, pentru păcatele noastre, i s-a dat biserică Antiohiei, spre pierzarea sufletului său și spre

sminteala tuturor. Căci cum să nu ne fie nouă sminteală, celor care suntem în Ierusalim? Acum să învățăm credința, noi care am slujit tuturor părinților, prin cuvinte de dreaptă credință? Acum să ne vedem, că așa de târziu am cunoscut mărturisirea cea dreaptă? Au doară nu înțelegem că învățătura ce s-a arătat de curînd, care pare a fi îndreptare sănătoasă a credinței celei dintâi și care s-a așezat de părinți nu este îndreptare, ci cu adevărat răzvrătire, care pregătește pierderea sufletelor celor ce o primesc? Deci, nu suferim altceva a adăuga mai mult în dreapta credință, decât cele ce s-au așezat de cei trei sute optsprezece sfinți părinți de la Niceea și de ceilalți care au fost la celelalte trei soboare a lumii, nici a schimba ceva. Pentru aceasta, suntem gata a ne pune sufletele noastre și a muri, de va fi nevoie. Pacea lui Dumnezeu, care covârșește toată mintea, să păzească credința noastră cea sfântă și viforul cel ridicat asupra ei să-l aline, spre slava Sa și spre podoaba împărăției tale”.

Scrisoarea aceasta de la sfinții părinți, primind-o, împăratul s-a supărat foarte mult și cugetă să izgonească din hotarele Ierusalimului pe patriarhul Ioan, împreună cu amândoi arhimandriții, Sava și Teodosie. Dar purtarea de grijă a lui Dumnezeu n-a lăsat a se săvîrși răutatea lui, căci s-a întâmplat în acea vreme un război cu barbarii. Deci, lăsând

pentru altă dată prigoana asupra Bisericii și asupra cuvioșilor părinți, se pregăti de război împotriva barbarilor.

Apoi, după izgonirea cea nedreaptă a sfântului patriarh Ilie, prin judecata cea dreaptă a lui Dumnezeu s-a făcut foamete, uscăciune și lipsă mare prin toată Palestina, ca în zilele proorocului Ilie. Căci se închisese cerul și nu da ploaie, încât se uscaseră izvoarele apelor, ba încă se înmulțiseră și lăcustele de umpluseră toată fața pământului, încât au mâncat toată iarba câmpului și frunzele copacilor. Acea pedeapsă a lui Dumnezeu a ținut cinci ani, așa că mulți au murit de foame și de sete, încât poporul Ierusalimului zicea că, pentru izgonirea cea cu nedreptate a patriarhului Ilie pedepsește Dumnezeu Palestina cu foamete.

În vremea aceea chemând fericitul Sava pe egumenii celor șapte mănăstiri, pe care le zidise el, le-a poruncit să nu se îngrijească de nimic din cele trupești, aducându-le aminte de cuvintele Evangheliei, care ne învață a nu ne îngriji, ce vom mânca și ce vom bea sau cu ce ne vom îmbrăca, ci a ne pune nădejdea în Dumnezeu, Care știe trebuințele tuturor. Deci erau hrăniți cu purtarea de grijă a lui Dumnezeu cea Atotputernică.

Altădată, apropiindu-se o zi de Duminică, economul lavrei celei mări a zis către Cuviosul Sava: „Nu putem, părinte, să tocăm în această sâmbătă și Duminică pentru dumnezeiasca Liturghie, căci nu numai că nu avem ce pune înaintea părinților să guste când se vor aduna, dar nici pâine pentru sfânta jertfă nu se află”. Sfântul i-a răspuns: „Eu, pentru lipsa hranei, nu voi lăsa dumnezeiasca slujbă. Pentru că este credincios Cel ce poruncește a nu ne îngriji pe a doua zi și puternic este a ne hrăni în vreme de foamete; dar să trimită eclesiarhul în cetate vreun vas sau haină și, vânzând-o, să cumpere cele trebuincioase pentru Sfânta Liturghie”. Sfântul, răspunzând economului astfel, și-a pus nădejdea în Dumnezeu și răbdă.

Însă n-a sosit ziua Duminicii și, iată, au venit la dânsul câțiva tineri, trimiși din purtare de grijă a lui Dumnezeu, aducând cu dânsii treizeci de asini încărcăți cu pâine, grâu, vin, untdelemn și cu alte feluri de hrană, pe care le-a dat toate cuviosului. Iar el, mulțumind lui Dumnezeu, a zis către econom: „Ce zici, frate, oare vom opri să nu se toace în această sâmbătă și Duminică pentru că nu avem ce pune înaintea părinților când se vor aduna?”. Iar economul, minunându-se de credința cea mare a sfântului și de marea purtare de grijă a

lui Dumnezeu pentru dânsii, își ceru iertare pentru necredința sa.

După aceasta, a voit Cuviosul Sava să cerceteze pe preasfințitul Ilie, patriarhul Ierusalimului, care era în surghiun. Sava, era atunci de optzeci de ani. Deci, luând cu dânsul doi egumeni, pe Ștefan și pe Evtalie, s-au dus. Văzând Ilie pe Sava și pe cei care veniseră la dânsul, s-a bucurat și i-a oprit câteva zile la dânsul și, în toate zilele acelea, ieșea din camera sa, în ceasul al noulea. Pentru că de la otpustul (sfârșitul) Vecerniei și până la al nouălea ceas din zi nu se arăta nimănui, ci, închizând ușa, petrecea în liniște. Iar la al nouălea ceas, ieșind la dânsii, ospăta împreună cu ei și se mângâiau cu vorbe duhovnicești. După otpustul Vecerniei iarăși intra în chilia sa de liniște.

Odată n-a ieșit la dânsii, ca de obicei, și era a nouă zi a lunii iulie, iar ei l-au așteptat toată ziua, negustînd bucate. Către al șaselea ceas din noapte, patriarhul a ieșit cu ochii plini de lacrimi și a zis către dânsii: „Voi mâncați, că eu n-am vreme, pentru că mă îndeletnicesc cu un lucru”, iar ei se întrebau cu sârguință, pentru ce a zăbovit și a ieșit atât de târziu și pentru ce plângea așa? El, oftând greu și tânguindu-se, a zis către Sfântul Sava: „O, fericite părinte, vai! că în ceasul acesta s-a săvârșit împăratul Anastasie. Apoi se cuvine ca și eu, după

zece zile, să mă duc din viața aceasta și să mă judec cu dânsul înaintea înfricoșatei judecăți a lui Dumnezeu!”.

Deci așa a fost căci, după zece zile, s-a mutat la Domnul preasfințitul patriarh Ilie, îmbolnăvinduse puțin înaintea sfârșitului său; iar fericitul Sava, îngropându-l cu cinste, s-a întors la lavra sa.

Despre moartea împăratului Anastasie se povestește că, în noaptea aceea în care s-a făcut arătare patriarhului Ilie, l-a lovit din înălțime un tunet și un fulger, care a umplut palatul împărătesc și-l gonia acest fulger pe împărat, care alerga din loc în loc și din colț în colț. Apoi, ajungându-l într-un loc, l-a ucis și astfel cel nelegiuit a murit fulgerat.

După moartea răucredinciosului împărat Anastasie a luat împărăția binecredinciosul Iustin, care a trimis poruncă prin toate laturile stăpânirii sale, să libereze pe cei dreptcredincioși din surghiun și fiecare să-și primească locul și dregătoria sa; iar soborul cel din Calcedon să-l scrie în sfintele cărți, ca astfel Biserica lui Hristos să aibă pace și liniște.

Această poruncă împărătească venind în Sfânta Cetate a Ierusalimului și toți bucurându-se, patriarhul Ioan a rugat pe Cuviosul Sava să se ducă în Cezareea și în Schitopoli ca să arate acea

scrisoare dreptcredincioasă a împăratului, apoi să scrie în cărțile bisericești soborul cel din Calcedon. Iar cuviosul, deși era neputincios cu trupul, fiind bătrân și obosit după multe nevoițe monahicești, dar pentru Biserica lui Hristos, nu s-a lepădat de ascultarea aceea, nici nu s-a lenevit a suferi osteneala căii cele îndelungate, ci s-a dus cu alți monahi din cei mai de frunte.

În Cezareea a fost întâmpinat de Sfântul Ioan Hozevitul, care era atunci acolo ierarh, iar în Schitopoli a fost primit cu dragoste de mitropolitul Teodosie și de toți cetățenii, unde a făcut și minuni. Astfel, pentru un samarinean, numit Silvan, care avea o dregătorie și se sculase asupra creștinilor, a proorocit că se va arde cu foc în mijlocul cetății, cum va arăta cuvântul mai de pe urmă. Apoi a vindecat pe o femeie care-i curgea sânge; a tămăduit pe o fecioară îndrăcită și, la urmă, aducând mult folos Bisericii, s-a întors.

După patru ani de secetă în Palestina, era mare lipsă de apă, iar frații, vrând a se împrăștia, au rugat pe sfânt că să-i libereze. El, muștrându-i pentru nerăbdarea lor, le-a poruncit să nădăjduiască către Dumnezeu și a treia zi s-a arătat deasupra lavrei un nor și s-a făcut vărsare mare de ploaie, încât s-au umplut rezervoarele lavrei cu apă. Dar acea ploaie a fost numai în

lavră, iar peste locurile cele din jur, nici picătură de rouă nu s-a pogorât. Deci, au venit la bătrân egumenii de la mănăstirile cele din jur, zicând: „Cu ce am greșit ție, părinte, că ne-ai trecut cu vederea și numai spre folosul lavrei tale ai cerut ploaie de la Dumnezeu?”. El i-a mângâiat cu cuvinte bune, dându-le nădejde că nu se vor lipsi nici mănăstirile lor de apă când va dă Dumnezeu ploaie peste toată Palestina.

Sosind al cincilea an al foametei, era atâta lipsă de apă, încât săracii prin Sfânta Cetate mureau de sete, căci din lipsă de ploaie și din uscăciunea cea mare s-au împușinat izvoarele și au secat puțurile și s-au uscat pâraiele. Patriarhul Ioan era și el în mare întristare și umbla prin locurile acelea, care erau odată băltoase; apoi, săpând fântâni și puțuri, dorea să dea de apă și nu afla. În pârâul Siloamului a săpat cu multă osteneală și cu mulți lucrători, până la patruzeci de stânjeni, dar n-a dat de apă și, deznădăjduindu-se, plângea pentru nevoia cea de obște din toată cetatea.

Era luna septembrie și se apropia praznicul înnoirii. Apoi, înștiințându-se că Cuviosul Sava prin rugăciunile sale a adus ploaie în lavra sa, l-a chemat la sine și l-a rugat să mijlocească la Dumnezeu ca să miluiască pe poporul Său și să nu-l omoare cu setea și cu foamea. Iar Cuviosul

Sava zicea: „Cine sunt eu ca să pot potoli mânia lui Dumnezeu, însumi fiind păcătos?”. Patriarhul îl rugă fierbinte și cuviosul a zis: „Iată, ca ascultare, merg la chilie și mă voi ruga bunătății lui Dumnezeu; iar de vor trece trei zile și nu va fi ploaie, să știți că nu m-a ascultat Dumnezeu; deci, rugați-vă și voi că să ajungă rugăciunea mea către Dumnezeu”. Acestea zicând, s-a dus. A doua zi s-a făcut arșiță mare și mulțime de lucrători au lucrat toată ziua l-a groapa aceea ce s-a zis mai sus; iar după ce s-a înserat și-au lăsat toate vasele și coșurile, nădăjduind că iarăși o să vină la lucru a doua zi. Dar sosind noaptea, a suflat vântul dinspre miazăzi și au început tunete și fulgere și a plouat toată noaptea, încât, a umplut văile și pâraiele curgeau de pretutindeni. Atunci s-a înmulțit apa în locul cel săpat, iar țarina care de atâta vreme și cu atâta osteneală a fost scoasă din puț, s-a dus la loc într-un ceas, acoperind vasele și coșurile, iar puțul s-a potrivit cu pământul, încât nici nu se cunoștea locul cel săpat și toate lacurile Sfintei Cetăți s-au umplut cu apă, cu rugăciunile Cuviosului Sava; iar poporul, cu veselie dădea mulțumire lui Dumnezeu.

În al optzeci și șaselea an al vieții Cuviosului Sava, s-a săvârșit patriarhul Ioan, lăsând după sine pe Petru, care era de fel din Elevteropoli, bărbat plin de fapte bune. Apoi trecând trei ani, împăratul

Iustin, fiind bătrân și neputincios, a lăsat împărăția, încredințând-o lui Iustinian, nepotul său.

Patriarhul Petru iubea pe Cuviosul Sava și-l cinstea ca și ceilalți patriarhi de mai înainte și mergea adeseori la dânsul în pustie. El avea o soră, cu numele Esihia, care viețuia după Dumnezeu. Aceea a căzut într-o boală grea și, sînguindu-se doctorii mult să o vindece, nu sporeau nimic. Atunci patriarhul a rugat pe Sfântul Sava să vină în casa celei bolnave și să facă rugăciune pentru dânsa. Iar el venind, a însemnat pe bolnavă cu semnul Crucii de trei ori și îndată s-a sculat sănătoasă, slăvind pe Dumnezeu.

După aceasta, Cuviosul și de Dumnezeu purtătorul părintele nostru Teodosie s-a dus la Domnul, în a unsprezecea zi a lunii ianuarie. Atunci era Cuviosul Sava de nouăzeci și unu de ani de la nașterea sa. În acea vreme, samarinenii, care viețuiau în Palestina, rupându-se de sub stăpânirea împăratului grecesc, și-au făcut împărat din neamul lor, pe unul cu numele de Iulian, care s-a sculat asupra creștinilor și mare răutate le făcea. Multe biserici le-a prădat și le-a ars; apoi năvălind asupra satelor și a cetăților, omora mulțime de creștini. Dar mai ales în hotarele Neapolei, unde, prinzind pe episcopul Samon, l-au

omorât cu sabia; iar pe preoții cei ce erau împreună cu dânsul, tăindu-i bucăți, i-au amestecat cu moaștele sfinților mucenici și i-au ars în foc.

Înștiințându-se despre aceasta, împăratul a trimis mulțime de oaste asupra samarinenilor. Apoi, făcându-se război, Iulian, împăratul samarinenilor, a fost omorât. Atunci Silvan, despre a cărui pierzare a proorocit Cuviosul Sava, a fost prins de creștini și ars în mijlocul cetății Schitopolei. Iar Arsenie, fiul lui, s-a dus la Constantinopol și, după puțină vreme, nu se știe în ce chip a aflat har la împăratul, că s-a făcut dregător în palatele împărătești și, câștigând îndrăzneală la împărat, spunea minciuni asupra creștinilor din Palestina, fiind el însuși în păgânătate ca samarinean, ca și cum ei ar fi fost pricinuitoarii răscoalei și dezbinării samarinenilor de sub stăpânirea împărătească. Deci, s-a mâniat împăratul asupra palestinienilor, crezând minciunile lui Arsenie samarineanul.

Despre aceasta înștiințându-se Petru, patriarhul Ierusalimului, a rugat, împreună cu episcopii care erau sub dânsul, pe fericitul Sava să meargă până la Constantinopol, spre a potoli minia împăratului și să-l roage despre multe nevoi ale Bisericii și ale cetății lor. Cuviosul Sava, deși acum era foarte bătrân, s-a dus cu sârguință, cinstind trebuințele

Bisericii mai mult decât odihna sa. Bincredinciosul împărat Iustinian, cum și Epifanie patriarhul Constantinopolului, înștiințându-se despre venirea lui, au trimis bărbați cinstiți ca să-l întâmpine. Înfățișându-se el înaintea împăratului, a deschis Dumnezeu ochii lui Iustinian, precum odinioară pe ai lui Anastasie și a văzut darul lui Dumnezeu peste capul Cuviosului Sava, luminat strălucind și ca o cunună înconjurând capul lui, cu raze că de soare, de care lucru înfricoșându-se împăratul, s-a sculat de pe scaunul său și închinându-se lui, ceru binecuvântare. Deci, cuprinzând capul cuviosului, l-a sărutat cu dragoste și cu bucurie. Apoi, a rugat pe bătrân ca și pe împărăteasa Teodora s-o învrednicească de binecuvântarea lui. Împărăteasa, când a văzut pe Cuviosul Sava, s-a închinat și a zis lui: „Roagă-te pentru mine, părinte, ca să mi se dea rod pântecei”. Iar bătrânul a zis: „Dumnezeu, stăpânul tuturor să păzească împărăția voastră”. Împărăteasa a zis: „Roagă pe Dumnezeu, părinte, să dezlege nerodirea mea și să mă învrednicească a naște fiu”. Zis-a bătrânul: „Dumnezeul slavei să păzească împărăția voastră în bună credință și să vă dea biruință asupra vrăjmașilor”, iar împărăteasa, rugându-se și a treia oară bătrânului pentru dezlegarea nerodirii sale, auzi aceleași cuvinte ca mai înainte și s-a tulburat.

Ieșind cuviosul de la împărăteasă, părinții care erau cu el au zis către dânsul: „Pentru ce, părinte, ai mâhnit pe împărăteasă și nu te-ai rugat pentru dânsa după cererea ei?”. Răspuns-a lor bătrânul: „Credeți-mă, părinților, că nu va ieși fiu din pântecel ei ca să nu se adape cu învățătura lui Sevir și să tulbure Biserica lui Hristos mai mult decât Anastasie”. Cu aceste cuvinte, cuviosul a adeverit că împărăteasa cugeta într-însa cele ereticești.

După aceea, primind împăratul rugămintea cuviosului, minia ce o avea împotriva palestinienilor a întors-o asupra samarinenilor și a rânduit așezământul acesta: samarinenii să nu facă adunare, pentru ca fiii să nu ia moștenire după părinții lor; în sfârșit, să fie uciși cei mai mari ai lor, care au fost pricinuatori ai războiului. Atunci și Arsenie samarineanul s-a făcut nevăzut, pentru că poruncise împăratul să-l omoare. Mai pe urmă, alergând la Sfântul Sava și căzând la picioarele lui, ceru Sfântul Botez, ca astfel să se izbăvească de mânia împărătească și să scape de moarte; deci s-a botezat el și cu toți casnicii săi.

Împăratul, vrând să arate harul său și să facă după plăcerea Cuviosului Sava, l-a poftit să-i ceară orice îi trebuiește și să ia aur pentru trebuința mănăstirilor sale, cât va voi. Iar cuviosul, nepoftind

bogăție, ci cele de folos creștinilor, a rugat pe împărat să ierte câtva timp birul cel împărătesc ce se lua din Palestina, căci a sărăcit poporul din pricina prăzii samarinenilor, iar bisericile cele arse și dărâmate de samarineni iarăși să se zidească cu cheltuiala împărătească. În Sfânta Cetate să se zidească casă de străini, pentru odihna creștinilor, care vin de departe să se închine Mormântului Domnului; după aceea să se zidească spital pentru cei străini și să se rânduiască doctori. Apoi biserica Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, căreia i-a pus temelia patriarhul Ilie, să se săvârșească; să se zidească o cetate în pustie, mai jos de mănăstirile lui și să rânduiască într-însa strajă de ostași, ca să le apere de năvălirea barbarilor. Iar mai vârtos să se sârguiască a deșărădăcina din toată împărăția sa eresul lui Arie, al lui Nestorie, al lui Origen și al altor eretici, care tulbură Biserica lui Dumnezeu. Pentru toate acestea, a făgăduit că Dumnezeu va da împăratului țările pe care le pierduseră împărații cei mai dinainte, adică Roma și Africa, ca iarăși să se împreuneze sub stăpânirea grecească. Împăratul, ascultând acestea toate, a poruncit să fie după cererea sfântului, singur punând sârguință ca degrabă să se săvârșească întru toate dorința cuviosului.

Rânduind împăratul toate după cererea sfântului, împreună cu sfetnicii și cu vistiernicii săi, cuviosul

s-a retras puțin în lături și citea psalmii lui David, săvârșindu-și ceasul al treilea. Iar unul din ucenicii săi, anume Irimia, apropiindu-se de dânsul, a zis: „Cinstite părinte, împăratul are multă sânguința pentru împlinirea cererii tale, iar tu pentru ce te depărtezi de dânsul și stai deoparte?”. Zis-a lui bătrânul: „Fiule, ei săvârșesc lucrul lor, iar noi să facem lucrul nostru”.

După aceasta împăratul dând scrisoare sfântului l-a liberat cu pace, iar Dumnezeu, pentru dragostea împăratului care a arătat-o către Cuviosul Sava și pentru împlinirea cererilor lui, l-a răsplătit înmiit. Căci s-a împlinit prorocia bătrânului și peste puțină vreme a dobândit două mari biruințe asupra vrăjmașilor, adică a luat Roma și Africa, cum și pe amândoi împărații, pe Vitis al Romei și pe Ghelimir al Cartaginei, pe care i-a văzut aduși în Constantinopol ca pe niște robi. Iar Cuviosul Sava întorcându-se la Ierusalim, iarăși a fost rugat de patriarh și de episcopi să meargă în Cezareea și în Schitopoli ca să arate scrisorile cele împărătești.

Acolo, văzând un copil mic, pe nume Chiril (scriitorul vieții acestuia), l-a numit ucenic al său, proorocind pentru dânsul că o să fie călugăr și locuitor în lavra lui. Întorcându-se de acolo și petrecând puțină vreme, a căzut în boală grea. Despre aceasta înștiințându-se, patriarhul Petru a

venit ca să-l cerceteze. Și văzând că nimic nu se află în chilia bătrânului pentru trebuința bolnavului decât numai puține coarne și niște finice vechi, l-a luat pe un pat și l-a dus la episcopia sa, unde el însuși îngrijea de dânsul, slujindu-i cu mâinile sale.

Trecând puține zile, Cuviosul Sava a avut o vedenie dumnezeiască, vestindu-i despre mutarea să ce avea să fie în curînd. Iar el, spunând patriarhului vedenia, se rugă să-l lase să se ducă la lavra sa pentru ca să se săvârșească în chilia sa. Patriarhul, vrînd să facă toate după plăcerea lui, l-a trimis la chilia lui, cu toate cele de trebuință, pentru odihna bolnavului. Iar bătrânul, culcându-se în chilia sa, a chemat pe toți părinții și frații și le-a dat sărutarea cea mai de pe urmă, punându-le egumen în locul său pe un bărbat vrednic, cu numele Meliț, poruncindu-i să păzească fără vătămare toate așezămintele mănăstirii date de dânsul. Apoi au trecut patru zile, negustînd nimic, nici vorbind cu nimeni. Iar în seara sâmbetei, cerînd Preacuratele Taine și împărtășindu-se, a zis cuvîntul cel mai de pe urmă: „Doamne, în mâinile Tale îmi dau duhul meu”.

Și așa s-a săvârșit în a cincea zi a lunii decembrie. Deci, viețuind nouăzeci și patru de ani, a trecut la

viața cea neîmbătrânită, petrecându-l îngerii lui Dumnezeu și sfinții mucenici.

După aceea, îndată s-a auzit în toate hotarele Ierusalimului despre adormirea cuviosului și s-au adunat de prin toate lavrele și mănăstirile mulțime mare de monahi și a venit patriarhul cu episcopii și cu dregătorii cetății. Cântându-se cele de îngropare s-a pus trupul lui cu cinste, între amândouă bisericile, în locul unde cuviosul a văzut stâlpul de foc cândva.

Iar despre aceea că sfântul lui suflet a fost petrecut la cer de îngeri și mucenici, s-a adevărit astfel: era în Sfânta Cetate un vânzător de argint, de fel din Damasc, cu numele Romul, sluga celui mai mare de la Ghetsimani. Acela însuși a mărturisit că, în vremea mutării cuviosului părintelui nostru Sava, tâlharii, spărgând casa lui, au furat mult argint și al său și străin, care era la dânsul, ca la o sută de litre (măsură veche). Deci Romul, fiind în mare mâhnire, a mers în biserică Sfântului Mucenic Teodor și a petrecut acolo cinci zile, plângând și aprinzând o făclie înaintea altarului, iar în a cincea noapte a adormit și a văzut pe Sfântul Mucenic Teodor zicând către dânsul: „Ce-ți este, frate? Și pentru ce te mâhnești și plângi?”. Iar el a zis: „Pentru că am pierdut argintul meu și cel străin, prădat fiind de tâlhari; de aceea plâng, mă rog și

mă tânguiesc, însă nimic n-am folosit, fiind neauzit de tine”. Sfântul a zis: „Să mă crezi, frate, că n-am fost în zilele acestea aici, pentru că ni s-a poruncit tuturor mucenicilor a ne aduna ca să întâmpinăm sfântul suflet al Cuviosului Sava, care a ieșit din trup și să-l petrecem până la locul cel de odihnă; iar acum nu mai plânge, ci, du-te în cutare loc – spunând numele locului – și vei afla ce ți s-a furat”. Romul, sculându-se îndată și luând pe unul din prietenii săi, s-a dus la locul cel arătat și a aflat așa precum i s-a arătat în vedenie de Sfântul Teodor.

Apoi nu se cuvine a tăcea și altele din minunile ce s-au făcut după mutarea cuviosului. Doi frați iubitori de străini, având o vie și odihnind pe frații care veneau la dâșii din lavra fericitului Sava, s-au îmbolnăvit de o boală grea chiar în vremea culesului viei, încât ei deznădăjduiseră de viața lor, însă aveau dragoste și credință către Cuviosul Sava, de care, aducându-și aminte, îl chemau în ajutor. Sfântul, grăbind spre rugăciunea lor, s-a arătat fiecăruia deosebi, zicând: „Iată, am rugat pe Dumnezeu pentru sănătatea voastră și v-a dat după cerere; deci, sculați-vă și mergeți la lucrul vostru”. Iar ei, simțindu-se că sunt sănătoși, au preamărit pe Dumnezeu și au mulțumit sfântului. De atunci, toți anii făceau praznic mare în ziua aceea în care s-a săvârșit pentru ei acea minune.

O femeie cu numele Ghinarusa, binecredincioasă și cu fapte bune, a făgăduit să dea două perdele pentru împodobirea bisericilor din Castelin și din peșteră. Dar din lenevirea țesătoarei nu s-au pregătit degrabă acele perdele; de aceea Ghinarusa se mâhnea. Atunci i s-a arătat Cuviosul Sava, zicându-i: „Nu te mâhni, căci mâine va începe a se săvârși lucrul, pentru că nu va fi fără folos darul tău”. Apoi s-a arătat și țesătoarei și, cu mânie, a muștrat lenevirea ei. Deci, făcându-se ziuă, au spus una alteia ceea ce văzuseră, așa că degrabă s-a săvârșit lucrul.

Economul lavrei celei mări a luat cămile de la saracini ca să aducă de la Marea Moartă griul ce-l cumpărase. Deci mergând cămilele cu grâul spre lavră, una din ele, abătându-se din cale spre dreapta, a căzut de pe mal în râu cu toată sarcina ce era pe dânsa și se tăvălea în baltă. Stăpânul cămilei, fiind sărăcin, a strigat: „Oh, părinte Sava, ajută-mi și nu lăsa ca să piară dobitocul meu”. Și îndată, în clipeala ochiului, a văzut un bătrân cinstit șezând pe cămilă; apoi, alergând pe altă cale și coborând în râu, a aflat dobitocul său nevătămat, iar pe cel ce ședea pe dânsul nu l-a văzut; așijderea și grâul l-a găsit întreg.

Din acea vreme, în toții anii, venea saracinul în acea lavră de se închina mormântului Cuviosului Sava.

Odată, origeniștii adunându-se din diferite locuri, având în cap pe unul Leontie, voiau să năvălească fără de veste asupra lavrei celei mari și să risipească turma cea dreptcredincioasă a Cuviosului Sava și toată lavra până în temelie să o dărâme. Deci, pentru acea faptă pregătind mulțime de cazmale și unelte de fier, cum și arme multe, mergeau în calea lor cu mare mânie. Atunci era ca la al doilea ceas din zi și a căzut peste dânșii pe cale o ceață și negură, încât toată ziua ostenindu-se n-au aflat lavra, ci au rătăcit prin locuri neumblate, unde i-a ajuns noaptea și abia a doua zi s-au aflat lângă mănăstirea Sfântului Marchian. Pricepând că nimic nu pot folosi, s-au împrăștiat cu rușine fiecare într-ale lor, împlinindu-se cuvintele lui Isaia proorocul: Sfărâmare și nevoie în căile lor, pipăi-vor ca orbii zidul și că cei ce sunt fără de ochi vor pipăi și vor cădea în amiazăzi ca în miezul nopții. Iar Dumnezeu păzea lavra pentru plăcutul Său, Cuviosul Sava, care bine s-a nevoit într-însa, cu ale cărui sfinte rugăciuni să ne păzească și pe noi de toate răutățile, Preabunul și Unul în Treime Dumnezeu Tatăl, Fiul și Sfântul Duh, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.